

SLOVENSKI

vestnik

Izdajatelj, lastnik in založnik: Dr. Franc Petek, Velikovec. — Uredništvo in uprava: Celovec-Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. Glavni urednik: Franjo Ogris, odgovorni urednik: Lovro Potočnik. — Tiska: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec-Borovlje. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Celovec-Klagenfurt 2, Postfach 124.

Letnik XI.

Celovec, petek, 17. avgust 1956

Štev. 33 (747)

Eno leto po ratifikaciji Državne pogodbe ugotavlja ZSO:

Leto razočaranja za koroške Slovence

Minulo nedeljo sta upravni in nadzorni odbor Zveze slovenskih organizacij na skupni seji, ki so se je udeležili tudi predstavniki včlanjenih organizacij, razpravljala o položaju, kakršen je nastal za koroške Slovence v teku enega leta po ratifikaciji Državne pogodbe v zvezi z določili o pravicah narodnostnih manjšin, kot so predvidene v členu 7. Poročilo o tem razvoju je podal predsednik upravnega odbora ZSO tov. dr. Franci Zwitter, ki je med drugim izjavil:

Pred letom dni smo pozvali vso slovensko javnost na Koroškem, da zavzame stališče k določilom člena 7 Državne pogodbe. Smatrali smo za potrebno, da naj bodo zgodovinske zahteve resnično izraz vsega našega ljudstva; želeli smo, da bi tudi avstrijska javnost pozitivno pomagala pri reševanju vprašanja; s svojim osnutkom smo hoteli pomagati pristojnim činiteljem, da ne bo več izgovora, češ slovenska manjšina naj končno enkrat sama pove, kaj hoče. Zavedali smo se odgovornosti, ki jo imamo kot predstavništvo onih slovenskih organizacij, ki so se uveljavile v desetletja dolgem udejstvovanju za narodnostne pravice ali pa se prekalile v borbi proti fašizmu, pred vsem slovenskim narodom, katerega del smo koroški Slovenci po krvi, jeziku in kulturi, pa tudi pred državo, s katere narodom smo povezani po stoletni skupni zgodovini in skupni usodi.

Spomenica - izraz naše pripravljenosti za sodelovanje

Iz čuta te svoje dvojne odgovornosti smo postavili svoje predloge in z njimi jasno izrazili, da vidimo možnost rešitve koroškega vprašanja v pošten in dokončni poravnavi vseh napetosti v okviru avstrijske države in da smo — ob vsestranskem upoštevanju legitimnih manjšinskih pravic — pripravljeni s svojimi avstrijskimi sodržavljeni v duhu resnične lojalnosti in mednarodne solidarnosti sodelovati ne le v korist ožje domovine, marveč v korist celotne države.

Tembolj se zato čudimo, da je skoraj vsa avstrijska javnost manifestacijo našega poštenega hotenja enostavno prešla, v kolikor je nepopoljšljivi šovinisti niso sploh zlonamerno zavili. To pa ne spreminja ničesar na našem poštenem hotenju in je Spomenica koroških Slovencev, nastala na osnovi našega poziva pred letom dni ob sodelovanju vseh slojev našega ljudstva in podpisana od Zveze slovenskih organizacij in Narodnega sveta koroških Slovencev, po eni strani dokument enotnega nacionalnega programa vseh koroških Slovencev, po drugi strani pa dokument nove koncepcije manjšinske politike, ki v manjšini ne vidi elementa, ki razdvaja, marveč element, ki združuje sosedne narode!

Nič ne more bolj otežkočiti in zavirati dobrososedskega razvoja in popuščanja napetosti kot stara miselnost nacionalne agresivnosti in nič ne more rešitve nacionalnih sporov bolj pospešiti in olajšati kot nova miselnost narodne strpnosti in sodelovanja.

Novo miselnost pogrešamo

Ko ob obletnici objave naših predlogov in manifestacije naše na pošten samokritiki zgrajene lojalitete in pravne priprave

ljenosti to poudarjamo, moramo ugotoviti, da v teku leta na strani večinskega državnega naroda na žalost nismo zaznali potrebne nove miselnosti.

Slišali smo izjavo zveznega kanclerja Raaba o priliki ratifikacije Državne pogodbe, da glasovanje za Državno pogodbo

Oblast je brezbrizna do hujskanja

Naše zaupanje v novo nastrojenost države, ki jo posebno v členih 6, 7, 8, in 9 terja Državna pogodba, ni bilo upravičeno. Doživeli smo, da se je naša dobra volja, da pomagamo pri rešitvi desetletja nerešene narodnostnega vprašanja, tolmačila napačno. Nacionalistični prenapetosti so v svoji nastrojenosti proti manjšinskim pravicam in v svojem popolnem nerazumevanju drugega naroda celo potvorili naše stvarne predloge z lažmi, pretiravanji in zlobnimi podtikavanji, da bi okužili javno mnenje in ga usmerili proti nam. S pomočjo šovinističnega tiska so izzvali načrtno kampanjo, da bi vsakega Slovenca, ki zahteva v Državni pogodbi zajamčene mu pravice, ožigosali pred avstrijskim ljudstvom kot izdajalca in nepopoljšljivega iredentista. Tozadevni izpadi so se vrstili, ne da bi proti temu kdaj koli nastopila državni pravdniki ali varnostna direkcija, čeprav sta bila oba na to hujskanje na narodno mržnjo večkrat opozorjena. Obratno pa je senat celovškega deželnega sodišča kaznoval odgovornega urednika Slovenskega vestnika, ker je v svojem prizivu opozoril na množično kršenje prava in na farso navideznega procesa, v katerem je bil z zabranitvijo slovenskega uradnega jezika obsojen na molk, čeprav je taka disciplinska kazen po avstrijskem kazensko-postopnem pravu nedovoljena. (Lohsing-Serini, Oesterr. Strafprozessrede 1952, S. 198).

Tudi v obstoju in proti pravicam slovenske manjšine naperjenem delovanju Südmärke in podobnih organizacij niti državni pravdniki niti društvena oblast ne vidita prekrškov jasnih določil člena 4 in § 5 v členu 7 Državne pogodbe. To pa niti ni čudno, če vemo, da so ponekod prav žandarji — torej varuhi reda in miru — glavni hujskači, iniciatorji in izvajalci raznih podpisnih akcij proti Slovincem; da spet lahko nemoteno ščuvajo proti našemu ljudstvu ljudje kakor znani velenemški nacionalist dr. Viktor Miltšchinsky in da bivši deželni glavar in vicekancler ing. Schumy lahko spet naslavlja ameriške znanstvenike, ki se zanimajo za koroško vprašanje, na najboljše eksperta — vojnega zločinca Maier-Kaibitscha, ki spet nemoteno biva v Celovcu. Pri tem Schumy očitno ni sram, da celo ti Amerikanci, torej brez dvoma nikakršni komunisti, odklanjajo stik s tako kompromitiranim nacističnim vestjakom. Vsega tega varnostne oblasti očitno ne vidijo, pač pa vestno pazijo in

vsebuje odgovornost za vse člene Državne pogodbe kot tudi vsakega posebej in da ni noben sprejem pogodbe, če bi kdo hotel pri tem ali onem členu postaviti svoje pomisleke, smo koroški Slovenci pričakovali, da se bo duh, ki je bil pri vladi tedaj živ, pokazal tudi pozneje v izvajanju Državne pogodbe. Toda od tistega zgodovinskega trenutka, ko je avstrijski parlament soglasno sprejel dokument obnove popolne svobode in suverenosti, je prešlo že leto dni in danes moramo ugotoviti, da je bilo to leto za nas leto velikega razočaranja.

zabeležijo vsakogar, ki pride iz Slovenije na Koroško »v Velikovec in drugam«.

Ob takem razvoju in takem stanju se naj nihče ne čudi, če trdimo, da je obstoj koroških Slovencev danes bolj ogrožen kot pred veljavnostjo Državne pogodbe z njenimi določili v zaščito manjšine.

Dvojezično šolo - edini primer dobre volje - skušajo odpraviti

Po odhodu zasedbenih sil se je ojačala tudi gonja proti dvojezični ureditvi osnovnih šol.

Ta šolska uredba je edini primer neke volje druge republike, da upošteva svojstvene narodnostne razmere na Koroškem. Prav zaradi tega in zaradi njene človečanske zamisli, da naj s skupno vzgojo, s priučitvijo obeh jezikov in s prikazom obeh kultur prepreči narodno mržnjo in vzgaja k ljubezni do lastnega in k spoštovanju do tujega naroda, smo predlagali ohranitev te ureditve, ki so jo sami proglasili kot vzorno in edino možno. Sedaj pa se trudijo, da bi z njeno odstranitvijo odpravili tudi ta edini primer dobre volje!

Zloraba ljudskega štetja za razkrajanje manjšine

Potrebno je tudi ponoviti naše stališče do rezultatov ljudskega štetja leta 1951. Že vnaprej in po njegovi izvedbi smo nedvoumno povedali, da odrekamo vsakršnim iz kakršne koli izjave pri ljudskem štetju izvirajočim zaključkom o narodnostnem stanju na Koroškem veljavnost in priznanje in da po naših zgodovinskih

Vidni znaki nacionalne stiske

Ob takšnih absurdnostih ni čudno, če tudi glede nacionalnih vprašanj ni prišlo do spremenjene nove miselnosti. Kako naj drugače tolmačimo izsvalno delovanje in nastopanje Kärntner Schulverein Südmärk, dirigirano skupno akcijo štirih dvojezičnih žiljskih občin proti dvojezični šolski uredbi in členu 7 ter bojkotiranje dvojezične odredbe s strani nacionalističnih učiteljev, ki dnevno zajema nove šole in večji obseg? Ali ni znak najhujše nacionalne stiske, in tu gre v resnici za »nationalen Notstand«? Če so ob koncu zadnjega šolskega leta izvajali dvojezično šolsko odredbo od 107 šol, na katerih bi se moral izvajati po zakonu, več ali manj v redu le še na 39 šolah, da zvezki nadaljnjih 33 šol prikazujejo samo še drobce slovenskega pouka in se na ostalih šolah sploh ne zmenijo več za še vedno zakonito odredbo? 12 šol so brez vsake zakonite podlage kratkomalo črtali odnosno izvzeli iz odredbe! Ob tem stanju z vsem upravičenjem vprašamo, kje je šolska nadzorna oblast, ki jo predvideva tudi Državna pogodba!

Kako drugače naj končno razumemo odklonilno stališče celovškega okrajnega in deželnega sodišča proti določbi Državne pogodbe, da je v upravnih in sodnih okrajih Koroške s slovenskim ali mešanim prebivalstvom slovenski jezik dodatno k nemščini enakopraven uradni jezik?

izkušnjah nobeno ljudsko štetje in nobena izjava nikdar ne more biti več podlaga za ugotavljanje narodnostnega stanja ali za reševanje nacionalnega vprašanja na Koroškem. Zato tudi ljudsko štetje, predvsem pa štetje v razmerah, v kakršnih se je vršilo leta 1951, ne more biti podlaga za reševanje tako važnega vprašanja kot je naše šolsko vprašanje in vprašanje uresničitve člena 7 sploh. Zakon o ljudskem šteju izrecno ugotavlja, da se podatki pri ljudskem štetju smejo uporabljati izključno le za statistične namene in se ne smejo izrabljati v druge svrhe. Notranji minister Helmer je pri zadnjem ljudskem štetju to z ozirom na koroške Slovence še posebej potrdil. Pač pa so koroški šovinisti storili vse, da se slovenstvo na Koroškem atomizira, razkroji in razpade. S čedalje večjo vehemenco v zadnjem času ponovno propagirajo teorijo o posebnem vindišarskem jeziku in posebnem vindišarskem narodu. Prvič so se te teorije poslužili tudi pri ljudskem štetju junija 1951.

To je edinstven primer razkrajanja manjšine in izigravanja gospodarsko odvisnih in več ali manj nezavednih nasproti zavednim Slovincem.

Da se te metode poslužujejo g. dr. Mayrhofer in g. dr. Einspieler, se ne čudimo, akoravno ne razumemo, zakaj prvi napotuje svoje otroke po lastni izjavi, da se učijo slovenščino, in zakaj se je drugi odločil prav za slavistiko odnosno slovenščino in se izpopolnjeval še na tečaju ljubljanske univerze, namesto da bi se izuril v »slovstvu«? »vindišarskega naroda«, — čudimo pa se tozadevnemu razpravljanju na konferenci socialistične učiteljske zveze. Tam je bivši član Hitlerjeve Avstrijske legije, ki je kot napovedovalec slovenskih radio-oddaj v času nacizma propagiral zgodovinsko, krvno in rasno enotnost ljudstva tostran in onstran Karavank, razlagal sedaj svojim kolegom, da je razlika med »koroškim vindišarskim«? jezikom in »kranjskim slovenskim«? jezikom tako velika, da se morajo celo »vindišarski«? sorodniki s tostran Karavank ob pogrebnih srečanjih s svojimi slovenskimi sorodniki z onstran Karavank sporazumevati v nemščini. Denacifikacija na Koroškem je v resnici popolna: Propagatorji rasne, krvne in jezikovne enotnosti ljudstva tostran in onstran Karavank postanejo utemeljevalci absolutne neenakosti istega ljudstva, nekdanji »gottgläubige HJ-Führerji«? pa vodje avstrijske katoliške krščanske mladine, da je težko dognati, ali so iz verskih ali iz rasnih razlogov proti »mirni koeksistenci«? med Zapadom in Vzhodom.

Sprejem delegacije na Dunaju

Lahko bi nadaljevali s primeri in dokazi, da ni potrebnega razumevanja za pravice manjšine. Sem sodita tudi prizivni odlok ministrstva za socialno zaščito in razzsodba Ustavnega sodišča, ki slovenskim izseljeniškim žrtvam fašizma odklanjata priznanje priporneške odškodnine. V resnici — kot nepretrgana rdeča nit se vlečejo primeri diskriminacij našega ljudstva in dokazi nespremenjene nacionalistične narodnostne politike!

Ko smo v vladni izjavi slišali, »da ravna Avstrija s svojimi manjšinami tako, da je kakor v Švici z ustreznimi ukrepi zagotovljen narodni značaj vseh prebivalcev«, smo zaprosili pri zveznem kanclerju, pri vicekanclerju in pri zunanjem ministrstvu kot osrednjem uradu za izvedbo člena 7 za sprejem.

Sprejem je bil 21. julija 1956 ob deveti uri v uradu zveznega kanclerja. Od strani vlade so delegacijo sprejeli skupno zvezni kancler g. ing. Julius Raab, vicekancler g. dr. Adolf Schärff in zunanji minister g. ing. Leopold Figl, v delegaciji pa sta bila kot zastopnika Narodnega sveta koroških Slovencev g. študijski svetnik dr. Joško Tischler in g. prof. dr. Pavle Zabltnik, kot predstavnika Zveze sloven-

(Nadaljevanje na 2. strani)

Sueška konferenca brez Egipta

Ne da bi upoštevali predloga Sovjetske zveze, ki je predlagala, da bi sueško konferenco preložili in k sodelovanju povabili še nadaljnjih 22 držav, so zapadne sile vztrajale pri svojem prvotnem načrtu in tako se je včeraj pričela v Londonu z deljenimi občutki pričakovana sueška konferenca. Izmed 24 povabljenih držav se jih je povabilu odzvalo 22, medtem ko Egipt in Grčija uradno nista zastopana, pač pa je egiptski predsednik Naser poslal v London kot opazovalca šefa svoje kabineta.

Vzdušje pred pričetkom konference se je

bistveno spremenilo in prevladuje pri mnogih delegacijah pripravljenost, da bi konferenco zaključili s kompromisom, ki bi v glavnem zadovoljil obe strani. Tako so prišli v London številni delegati že z izdelanimi predlogi za tak sporazum in pripisujejo v tej zvezi največ pomena sovjetskemu in indijskemu posredovanju. Sploh je vzbudilo mnogo zanimanja, ko je na čelu 50-članske sovjetske delegacije prispel na konferenco sam zunanji minister Šepilov, kateremu pripisujejo dobro poznanje arabskega vprašanja in vprašanj Bližnjega vzhoda sploh.

Leto razočaranja za koroške Slovence

(Nadaljevanje s 1. strani)
skih organizacij pa po sklepu Izvršnega odbora tov. predsednik dr. Franci Zwitner in tov. podpredsednik Hanzi Ogris ml.

Delegacija je najprej poudarila, da je že pred 9 meseci predala vladi Spomenico koroških Slovencev s predlogi k členu 7, nadalje ministrstvu za pouk še konkreten predlog za ustanovitev, učni načrt in učiteljski zbor v Državni pogodbi predvidene lastne srednje šole, da pa do danes še ni prejela nobenega odgovora. Nadalje je izrazila začudenje nad vladno izjavo glede odnosa države do manjšin, s katerim delom izjave se koroški Slovenci nikakor ne moremo strinjati.

Vlada omalovažuje manjšinska vprašanja

Nadaljnji potek sprejema pa kaže, kako tudi najvišji državni forumi in najvišji vladni predstavniki ne kažejo preveč volje, da bi prišli nasproti zaščiti, določeni v 7. členu Državne pogodbe, kar je prišlo najbolj jasno do izraza v neresnosti vprašanja, kaj je sicer novega na Koroškem, na kar je bil prav tako neresen odgovor delegacije, »da imamo lepo vreme«. Predvsem pa se je pokazala neresnost, s katero obravnavajo vprašanje, v odgovoru g. kanclerja na vprašanje delegacije, kaj pravi k temu, da na Koroškem kljub jasnemu tolmačenju v vladnem predlogu, da je določilo o slovenščini kot uradnem jeziku dodatno k nemščini brez vsake izvedbene zakonodaje neposredno uporabno:

»Koroški Slovenci itak vsi znane nemški«. Na ugovor, da je ob taki mentaliteti sploh vsa manjšinska zaščita odveč, je g. ing. Raab menil, da moramo pač vzeti v obzir gospodarske možnosti Avstrije in da smatra naše zahteve na šolskem področju vredne upoštevanja, drugih zahtev pa ne uvidi in je ponovil, da koroški Slovenci itak vsi znamo nemški.

„Iz političnih motivov ...“

Med skoro vsakodnevne tendenciozne načine poročanja, ki se jih načrtno poslužujejo nekateri listi s prozornim namenom hujškanja proti sosedni Jugoslaviji, spada tudi način, kako sta celovška Volkszeitung in graška Tagespost poročali o zločinu v Ptujju, kjer je bil pred kratkim v tamošnjem minoritskem samostanu umorjen pater gvardijan Alojzij Golob. Oba lista sta ali že v naslovih ali pa v samem poročilu o zločinu skušala ustvariti videz, da gre za umor iz političnih nagibov ter tako doseči pri bralcih vtis, da v Jugoslaviji iz političnih razlogov in verskega sovražstva ubijajo duhovnike.

Seve je resnica povsem drugačna. Ptujskim varnostnim organom je hitro uspelo izslediti in prijeti zločinca — 22 letnega samostanskega strežnika Janeza Mohorko, ki je, skrit v patrovi sobi, ponoči s sekiro ubil gvardijana in se polastil 160.000 dinarjev, ki jih je imel pater Golob shranjene v svoji samostanski celi. Morilec, ki je bil od svojega 17. leta naprej v samostanski službi, je varnostnim organom po aretaciji sam pokazal mesto, kjer je imel skrito sekiro, s katero je izvršil svoj zločin. Ko so ga prijeli, so našli pri njem 40.000 dinarjev, 120.000 dinarjev pa skritih v njegovi sobi.

Tako izgledajo v zlobni domišljiji lažnih zastrupeljavcev javnega mnenja „politični nagibi“ za čisto navadno kriminalno dejanje roparskega umora, kot se jih verjetno malokje drugod vedno spet dogaja toliko kakor prav v naši državi. Če so kje na slovenskem ozemlju v navadi politični motivi in zločinski napadi na duhovnike, tedaj prav gotovo ne v Sloveniji, marveč pri nas na Koroškem. Ni treba posegati v nedavno preteklost, ko so v Kapli na Dravi iz političnih nagibov zabrtno streljali in smrtno ranili dekana dr. Limpla in iz podobnih razlogov umorili slovenskega poslanca, škocijanskega župnika Vinka Poljanca. Zadostuje, da opomnimo na zločinski napad z izrazito političnim ozadjem pred osmimi tedni na slovenskega kanonika dr. Arnejca v Zrelcu, o katerem pa omenjena lista ni sta poročala niti besedice in nam tudi ni znano, da bi bili naši varnostni organi že izsledili, prijeli in kaznovali storilce.

Če bi se bil ptujski morilec in ropar Mohorko slučajno domislil zbežati pred aretacijo in kaznijo v našo državo, bi ga bili v določenem tisku pri nas gotovo ali navdušeno pozdravili in slavili kot „junakaškega političnega begunca“ ali pa ga — v smislu najnovejše zlobotne in hujškaške propagande — označevali kot nov dokaz za „nevarnost slovenizacije Koroške in Štajerske“. To pa vsekakor in dejansko iz čisto očitnih političnih motivov.

Zvezni kancler je odgovoril, da moramo razumeti, da je bilo pač najprej treba počakati na odhod tujih sil, da pa so potem notranjepolitični vzroki, predvsem volitve, onemogočili izvedbeno zakonodajo za člen 7 Državne pogodbe. Avstrija da bo izpolnila prevzete obveznosti. Glede pripombe o korektnih odnosih države do manjšine v vladni izjavi je g. kancler pripomnil, da se na tako formulacijo ne spominja, medtem ko je g. zunanji minister smatral, da je mogoče tozadevno izjavo tudi tako tolmačiti.

O rezultatih razgovora glede srednje šole je bilo v bistvu že vse povedano v objavljenem komunikeju o sprejemu.

Ko je delegacija nadalje ugotavljala, da je to pač najboljši dokaz ponemčevalne politike tudi potom šole in da je nacizem zapustil še prav posebno v tem oziru sledove, da zaradi tega pretežna večina koroških Slovencev govori tudi nemški, se je vključil tudi g. vicekancler dr. Schärff, ki je značilno zagovarjal tezo celovškega sodišča o neupravičenosti slovenskega uradnega odnosno sodnega jezika pred celovškim sodiščem, medtem ko je zunanji

Pozitivni glasovi tonejo v oportunistu

Toda krivični bi bili, če bi pokazali le na te negativne pojave v pogledu na rešitev manjšinskega vprašanja. Treba je videti tudi pozitivne strani in omenjam v tej zvezi poleg pozitivnih izjav neposredno po veljavnosti Državne pogodbe pozitivno postavljanje g. deželnega glavarja o priliki volilnega zborovanja v Delavski zbornici v Celovcu, omenjam volilne govore namestnika deželnega glavarja g. Krassniga, opozarjam na izvajanja ravnatelja deželnih uradov g. dr. Newoleta pred Zvezo evropske mladine, opozarjam na širokogrudna izvajanja narodnega poslanca g. Janschitza pred parlamentom in ne smemo prezreti pozitivnih glasov v ugledni katoliški reviji »Die Furche« in obrobne pripombe v »Oesterreichische Nation«. Toda vsi ti glasovi se izgubijo v morju nasprotnih izjav in izgleda, da so po volitvah sploh popustili splošni negativni liniji na ljubo. Predvsem koroška deželna vlada je mnenja, da jo zadeva s tem, da je za rešitev pristojna zvezna vlada, ne briga in pri socialističnih predstavnikih v deželni vladi stopa na mesto prej več ali manj pozitivnih pogledov megleno izmikanje, da je v bistvu sploh le še gospodarsko od-

Demokracija je samo tedaj demokracija, če velja za vsakogar

V svetu in predvsem v Evropi gre za uveljavljanje novega duha, ki se izraža na eni strani v težnji po združenju Evrope, na drugi strani pa v težnji po koeksistenci. Avstrija se kaj rada ponaša s svojo vlogo, pa tudi s svojo sposobnostjo za posrednika med Zapadom in Vzhodom. V osrčju Evrope za posrednika poklicana se baha tudi še s svojo tradicijo pravilne narodnostne politike v stari monarhiji. Ta zaupanje v to svojo dozdnevno sposobnost za vodenje pravilne narodnostne politike je, kakor vse kaže, tako močna, da smo celo v vladni izjavi slišali, kako vzorno Avstrija ravna z manjšinami.

Toda tako združena Evropa kot prava koeksistenca terjata resnične dokaze take sposobnosti — to je dokaze pravilno pojmovane demokracije. Oboje — združeno Evropo in koeksistenco je treba dan za dnem uveljavljati v danih razmerah — v Avstriji in na Koroškem konkretno v odnosu do manjšine. Že pred letom dni smo tukaj ugotovili, da je vprašanje manjšinske ureditve v osnovi vprašanje demokracije in pomeni rešitev tega vprašanja nič več in nič manj kot priznanje in izvajanje demokracije tudi napram manjšini, pomeni demokratizacijo javnega mnenja z okrepitevijo in jačanjem demokratičnih sil. Demokracija namreč je samo tedaj demokracija, če velja za vsakogar — drugače je to le farsa demokracije. Pravo je namreč le eno in to je nedeljivo!

To bi pripomnili tudi k izjavi g. zveznega kanclerja, da koroški Slovenci vsi govorimo in razumemo nemški. Pri uresničitvi člena 7, pri manjšinski zaščiti sploh, vendar ne gre za znanje in razumevanje tega ali drugega jezika, marveč gre dejansko za demokratične odnose tudi napram manjšini, gre za priznanje enakopravnosti!

Pot do tega cilja pa je, kakor ste videli iz poročila, še dolga. Treba bo še dolge, odločne borbe! Med dragocena spoznanja narodno-osvobodilne borbe pa sodi predvsem spoznanje, da nam naših pravic nihče ne bo prinesel na krožniku, marveč se bomo morali še in še za nje odločno boriti!

minister nekako zaključil razgovor, češ, da gre pri Državni pogodbi za mednarodno pogodbo, ki jih je Avstrija vedno vestno izpolnjevala. Na ponovno izraženo željo, da bi imeli še pred zakonitvijo možnost videti osnutek izvedbene zakonodaje, so vladni predstavniki dali izrecno zagotovilo, da bosta organizaciji kot zastopstvo Slovencev poleg koroške deželne vlade prej seznanjeni z osnutkom besedila izvedbenega zakona.

Potek četrturnega razgovora z najvišjimi vladnimi predstavniki je pokazal naslednje:

1. da do danes še ni bilo ukrenjenega ničesar za izvedbo člena 7;

2. da vse kaže, da bo končno le prišlo do izvedbene zakonodaje letošnje jeseni;

3. da vlada gleda v členu 7 neko obveznost z več ali manj problematično možnostjo zunanje intervencije;

4. da tudi stališče zvezne vlade leži v splošni ravni, ki stremi za čim večjo zožitvijo zaščitnih določil člena 7, in končno

5. pozitivno ugotovitev, da bomo koroški Slovenci lahko še zavzeli stališče k konkretnemu osnutku izvedbene zakonodaje k členu 7.

nosno socialno vprašanje važno in je nacionalno vprašanje le še zadeva »nacionalnih« prenapetosti.

Vsa ta negativna in oportunistična politika v tem vprašanju pa razgalja avstrijsko politiko do lastne manjšine v Južnem Tirolu v vsej njeni gnilobi in nenačelnosti. Tam vidijo vse nevarnosti tujega dotoka za lastno manjšino, vidijo vse resnične in dozdevne krivice in se zavzemajo za vse tiste in še mnoge druge pravice, ki jih nam absolutno odklanjajo.

Koroški Slovenci z zanimanjem in vestnostjo spremljamo to dogajanje in želimo južnotirolski manjšini čim več uspeha v njeni borbi za življenjske pravice. Prepričani pa smo, da bi bilo prizadevanje Avstrije tudi v tem vprašanju bolj uspešno, če bi lahko na Koroškem pokazali na pravično rešitev, kakor jo zahtevajo v Južnem Tirolu za svojo manjšino. Taka pravična rešitev je danes možna samo z odgovorno politiko s stališča ohranitve mednarodnega miru. Javno mnenje Avstrije in tudi odgovornih činiteljev pa je danes — kakor smo videli — še vse preveč inficirano od nacionalistične dediščine komaj minule preteklosti.

Le na ta način moremo in smemo pričakovati tudi podporo od strani soprodnic, med njimi predvsem FLR Jugoslavije. Po naši konceptiji manjšinske politike naj bo manjšina most med sosednima narodoma, element, ki združuje, ne pa element, ki razdvaja. To je v bistvu z naše strani uveljavljanje politike aktivne koeksistence. Z naše strani smo svojo pripravljenost pokazali in jo ponavljamo, želimo pa, da bi tudi z one strani začeli graditi mostnico na enakih osnovah — potem bi se na sredi našli vsi, ki so dobre volje, ljudje z resnično človečansko miselnostjo in globokim demokratičnim duhom — na obrežju na obeh straneh pa bi ostali prepuščeni samim sebi ljudje stare miselnosti — nacionalni nestrpnosti in nepopoljšljivi hujškači!

Živahna diskusija in zaključki

V naslednji, sila živahni in kritični diskusiji so številni diskutanti zavzeli stališče k poročilu in na osnovi svojih dolgoletnih izkušenj in še posebno na osnovi današnje nacionalne stiske, ki je bila prikazana tudi v poročilu, ob poudarjanju potrebe okrepljene lastne borbe in ob polnem upoštevanju napredne manjšinske konceptije, ki vidi rešitev predvsem v krepitvi demokracije in demokratičnih sil v državi sami, poudarjali le potrebo glasnega apela za pomoč tudi na ostale podpisnice Državne pogodbe in na svetovno javnost. To pa zaradi tega, ker tudi Avstrija očitno smatra vprašanje zaščite manjšine kot zunanjepolitično vprašanje. Ni namreč slučajno zunanje ministrstvo določeno za pripravo izvedbene zakonodaje za člen 7 in ni slučajno, da je za obravnavanje južnotirolskega vprašanja pri sestavi nove vlade bil ustanovljen v zunanjem ministrstvu celo poseben državni sekretariat.

Na koncu so odborniki predlagali še skupno resolucijo ZSO in NskS na zvezno in deželno vlado, o kateri bomo poročali prihodnjič.

PO ŠIRNEM SVETU

Tokio. — Predsednik japonske komisije za atomsko raziskovanje Šoriki je izjavil, da bodo v prihodnjih 15 letih zgradili na Japonskem 8 atomskih reaktorjev različnih tipov. Reaktorji bodo obratovali v inštitutu za nuklearne raziskave, ki naj bi postal središče teh raziskav za vso Azijo. Za gradnjo tega atomskega središča je predvidenih 14 milijonov funtov šterlingov.

Atene. — Grška vlada je protestirala pri britanski vladi zaradi izgona dopisnika atenske časopisne agencije na Cipru Sporidisa. V sporočilu predsedstva grške vlade je rečeno, da je sklep britanskih oblasti na Cipru »neupravičen«. Poudarjeno je tudi, da to dejanje kaže, da britanske oblasti na Cipru nedemokratsko ukrepajo tudi pri reševanju oboroženih spopadov.

Tunis. — Predsednik tuniške vlade Habib Burgiba je izdal vladni odlok o odpravi mnogoženstva v Tuniziji. Tuniške žene si bodo v bodoče lahko popolnoma svobodno izbirale svoje može. Predviden je tudi obvezni sodni postopek pri ločitvi zakona. Ta odlok je vlada izdala v interesu družine in njenega obstoja.

Atene. — Vodja ciprskega odporiškega gibanja Digenis je izjavil, da ima to gibanje 25.000 dobro opremljenih borcev. V izjavi, ki jo je objavil pretekli teden grški list »Vradini«, pravi Digenis, da je boj Ciprcanov težaven, da pa bo zaključen z zmago, kajti odporiško gibanje »ima na razpolago gmotna sredstva in uživa moralno podporo vseh Ciprcanov.«

Chicago. — Vodilni demokratični kandidat za predsedniške volitve v ZDA Stevenson je tu brez pridržka obsodil rasno raziskovanje v ameriških šolah. Izrazil je, da mora demokratska stranka v predvolilni dobi podpreti sklepe ameriškega sodišča v tem vprašanju. Stevenson je tudi zahteval demokratizacijo ameriške zunanje politike in nedvoumno obsodbo sedanje zunanje politike, ki, kakor je rekel, sloni na samozadovoljstvu in nesolidarnosti.

Washington. — Predsednik ZDA Eisenhower je podpisal zakon, s katerim je ameriška komisija za atomsko raziskovanje pooblašena, da lahko porabi nadaljnjih 24.100.000 dolarjev za izpolnjevanje atomskih reaktorjev in za atomsko delo v vojne namene. V ta znesek sodi tudi 9.100.000 dolarjev, odobrenih za izgradnjo »važnega vojaškega projekta«, o katerem niso znane nobene podrobnosti.

Kairo. — Predsednik egiptovske republike Abdel Naser je izdal odlok o ustanovitvi vojske narodne osvoboditve. V njej bodo narodna garda, mladinski bataljoni in prostovoljci od osemnajstega do petdesetega leta.

Washington. — Uradni ameriški predstavnik je izjavil, da ameriška vlada ne bo dala vizumov 15 ameriškim novinarjem, ki jih je kitajska vlada povabila naj obiščejo Ljudsko republiko Kitajsko. Ameriški predstavnik je nadalje izjavil, da so leta 1950 ameriškim državljanom prepovedali obiskovati dežele, s katerimi ameriška vlada nima rednih diplomatskih odnošajev.

Pariz. — Centralni komite komunistične partije Španije v emigraciji je pretekli teden objavil poziv na vse španske politične stranke in organizacije doma in po svetu, naj bodo enotne in naj sodelujejo, da bi z narodno pomiritvijo brez uporabe nasilja dosegle demokracijo v Španiji.

Tokio. — V sporazumu z avstralsko vlado je bilo na Japonskem izpuščenih iz zaporov 11 vojnih zločincev. Zločinci so bili izpuščeni predčasno.

Moskva. — V Moskvi se je sešla ožja sovjetsko-japonska komisija, katere naloga je, obravnavati nekatere člene mirovne pogodbe. Sovjetski krogi poudarjajo, da so japonske ozemeljske zahteve edina ovira, zaradi katerih ne more priti do dokončne sklenitve mirovne pogodbe med obema državama, vsled česar pogajanja japonskega zunanega ministra v Moskvi doslej niso bila uspešna.

Furlanski slikarji razstavljajo v Celovcu

Po pravkar zaključeni za Celovec nedvomno zelo pomembni in zato tudi z velikim zanimanjem sprejeti razstavi slovenskih impresionistov je celovski Künstlerhaus od zadnje sobote prizorišče novega prikaza umetniške ustvarjalnosti sosednjega naroda: tokrat so se predstavili celovski in koroški publiki furlanski slikarji zadnjih 50 let.

Že ob otvoritvi razstave je bilo čutiti, da gre tokrat za dogodek posebne vrste, ki mu pripisujejo velik pomen tako na eni kot tudi na drugi strani. Kajti številnim predstavnikom koroškega javnega in predvsem kulturnega življenja — navzoči so bili tudi nekateri koroški slikarji — se je pridružila cela vrsta zastopnikov iz Italije, iz Vidma in Furlanije. Med drugimi so prišli v Celovec zastopnik predsednika pokrajinske vlade prof. Magnini, videmski župan Centazzo, predsednik videmskega muzeja prof. Marchetti, predsednik trgovinske zbornice dr. di Magniogo, predsednik tujskoprometne zveze Broili, predsednik videmske Moderne galerije prof. Smeda de Mareo, predsednik umetnostnega društva in društva novinarjev Provinci ter več umetnikov. Koroško so poleg deželnega glavarja in kulturnega referenta zastopali še celovski župan Graf, državni poslanec Herke, predstavniki posameznih kulturnih ustanov in drugi. Z jugoslovanskega generalnega konzulata pa sta bila navzoča konzul Mladen Devide in vicekonzul Boštjan Barborič.

Prvi govornik, kulturni referent koroške deželne vlade dvorni svetnik dr. Rudan je v pozdravnih besedah nakazal posebno obeležje te razstave, ko je dejal, da

z njo hkrati obhajamo petletni jubilej kulturnega sodelovanja med Koroško in Furlanijo. Njemu je sledil videmski župan Centazzo, ki je poudaril pomen razstave ter njeno vlogo, ki naj bi jo odigrala pri medsebojnem spoznavanju. Nato je deželni glavar Wedenig po daljšem nagovoru razstavo otvoril, za zaključek pa je spregovoril še italijanski konzul v Celovcu di Baschi.

Vsi štirje nagovori so izzveneli v želji, da bi se kulturna izmenjava v bodoče še povečala in da bi ji sledilo tudi čim tesnejše sodelovanje na drugih področjih. Simbolično se je povezava med obema sosednima pokrajinama zrcalila tudi v tem, da je dvorni svetnik dr. Rudan svoje pozdravne besede ponovil tudi v italijanščini, prav tako pa so bila prevedena v italijansko slikarstvo.

Slovenija je počastila izseljence

Odkritje spomenika Louisu Adamiču — Izseljenci obiskujejo rodno domovino

V okviru praznovanja letošnjega »Izseljenskega tedna« v Sloveniji, ki je trajalo od 6. do 12. avgusta, so v Grosupljem na Dolenjskem ob navzočnosti mnogih izseljencev iz raznih delov sveta in okoli 2000 domačinov svečano odkrili spomenik znanemu ameriškemu javnemu delavcu in pisatelju Louisu Adamiču. Ob tej priložnosti je slovenski pisatelj Tone Seliškar v svojem nagovoru dejal:

»Na skromni zemlji, iz katere je izšel slovenski izseljenec Louis Adamič, so postavili njegovi hvaležni rojaki skromen

janščino odnosno nemščino tudi izvajanja ostalih govornikov. Kakor je bilo to dejstvo razveseljivo, se je le marsikdo spomnil otvoritve razstave slovenskih impresionistov in z začudenjem spraševal, zakaj se merodajni činitelji tudi takrat niso poslužili tega načina.

Razstava kot taka je brez dvoma bogat in posrečen izbor, ki zelo prepričljivo govori o umetnostnih kvalitetah furlanskih slikarjev, ko pogosto spominja na bogato tradicijo italijanskega slikarstva in italijanske kulture sploh. Zbirka 61 del nad 50 umetnikov, ki jo je pripravil predsednik videmske Moderne galerije prof. Smeda de Marco, vsekakor dostojno reprezentira enega izmed najbolj ponosnih stebrov italijanske umetnosti — namreč italijansko slikarstvo.

KULTURNE DROBTINE

Dunajska opera ne bo gostovala v tujini

Novi ravnatelj Duanjske državne opere Herbert Karajan je odpovedal vsa gostovanja te opere v tujini. V svoji izjavi za tisk je Karajan izjavil, da umetniška raven Dunajske državne opere ni tolikšna, da bi ta v tujini pokazala nekaj novega in posebnega.

Umetniški festival v Atenah

Pretekli teden so v Atenah odprli dvo-mesečni atenski umetniški festival, na katerem sodelujejo najboljši grški glasbeniki in dramski ansambli ter nekaj znanih umetnikov in zborov iz tujine. Poleg atenskega Narodnega gledališča, Opere in baleta, sodelujejo na festivalu tudi Hamburški simfonični orkester in Münchenska državna opera.

Kitajska razstava v Ljubljani

V prostorih Narodnega muzeja v Ljubljani so v sredo odprli razstavo kitajske uporabne umetnosti in umetne obrti. Pričakujejo, da bo kitajska razstava, ki jo je organizirala komisija za kulturne stike s tujino, vzbudila tudi v Ljubljani enako pozornost, kot v minulih mesecih v Beogradu, kjer je, kakor poročajo, neverjetno navdušila beograjsko javnost ter pomenila morda največji uspeh, ki ga je bila deležna katera koli podobna povojna prireditve.

Prva popolna slovenska izdaja Münchhausna

Pred kratkim je v novem slovenskem prevodu, ki ga je oskrbel dr. Vladimir Kralj, izšla popolna izdaja Bürgerjevega Münchhausna. To so že dostikrat prevajane zgodbe, vedno žive, drzne potegavščine in veseljaške izmišljotine barona Münchhausna, kakor jih je zapisal in jim vdihnil življenje nesmrtni mojstrovine Gottfried August Bürger. To je knjiga »Čudovita potovanja po kopnem in po morju, vojni pohodi in zabavne prigode barona Münchhausna, kakor jih sam pripoveduje svojim prijateljem ob čaši vina.« Te lovske, vojne in popotne zgodbe, te zabavne laži iz 18. stoletja — pri nas znane kot zgodbe lažnivega kljukca — bodo prav gotovo v prvi neokrnjeni izdaji, ki je opremljena z imenitnimi originalnimi ilustracijami velikega umetnika Doreja, naletela na hvaležne bralce.

Ljubljano poseben vlak s 450 izseljenci iz Francije, večinoma rudarji s svojimi družinami iz pokrajine Moselle. Nekaj dni zatem pa je Ljubljana pozdravila v svoji sredi še 409 izseljencev, ki so dospeli s posebnim vlakom iz Westfalije v Zahodni Nemčiji in 56 rojakov iz Holandije.

Festival v Bregenzu zaključen

V sredo je bil zaključen festival v Bregenzu. Poleg drugih poletnih festivalov v Avstriji, kot so festivali na Dunaju, v Grazu, Salzburgu i. dr., zavzemajo slavnostne igre v Bregenzu vedno neko posebno mesto. Značilno zanje je namreč, da ne dajejo tako določenega poudarka na umetniško kvaliteto in enkratnost predvajanih stvari, kot na primer Salzburg, temveč pride bolj do veljave turistično-efektni zunanji blesk. V tem času je tudi vedno tekstilni velesejem v Bregenzu, ki privablja številne evropske industrialce v prijazno mesto ob Bodenskem jezeru. Značilnost za bregenski festival so igre na jezeru, katerim pa ni pripisovati globljega pomena kot pa spretno izbrljanje številnih efektov luči, kar se da za turizem zelo ugodno uporabiti; kajti operete, igrane na obširnem mostiču ob obali jezera, že več let privabljajo številne turiste in gledalce iz vseh držav.

Posebnost, pravzaprav izjemnost letošnjega festivala je bila krstna predstava drame »Jeanne d'Arc« največjega živečega avstrijskega pesnika Maxa Mella. Dramo so igrali člani dunajskega Burgtheatra. Poleg tega je bila letos na programu še Millöckerjeva opereta »Dijak prosjak«, Nikolajeva opera »Vesele žene Windsorske«, katero je dirigiral bivši zagrebški dirigent Zaun. Glasbeno spremljavo so oskrbeli dunajski Simfoniki, ki vsako leto ob tem času gostujejo v Bregenzu in hkrati preživljajo poletne počitnice, medtem ko njihovi slovitejši kolegi, Filharmoniki, igrajo na festivalu v Salzburgu. V Bregenzu in sploh v Avstriji je prvič gostoval tudi balet berlinske Mestne Opere in se predstavil s Čajkovskega »Trnuljčico«, Amsterdamski oratorijski zbor pa je gostoval z Berliozovim »Faustovim pogubljenjem«. Festival v Bregenzu, ki je bil takorekoč vzporedno s salzburškim, je letemu občutno konkuriral.

Lojze Ude:

TEORIJA O VINDIŠARJIH

(Osnutek kritične razprave)

Vsi pisatelji raznih slovnice, ki v tem času izidejo na slovenskem jezikovnem ozemlju, upoštevajo sicer predvsem narečja domače dežele. Pišejo predvsem za potrebe te dežele. Različno pa posamezni pisatelji upoštevajo pri tem tudi slovenska narečja sosednih dežel. Ne čisto upravičena, a vendar značilna v tej smeri je za ta čas kritika, ki jo doživi »Kraynska gramatika« Karla Pohlina (1768). Ne zaradi tega, ker je spisal kranjsko gramatiko — saj je Pohlina in njegovim sodobnikom kranjsko soznačnica za slovensko — temveč zaradi črkopisa in zaradi tega, ker se naslanja preveč samo na kranjska narečja in posebej na ljubljansko narečje (Pohlina sicer ni mogoče odrekati neke slovanske zavesti, saj je dobro poznal več drugih slovanskih jezikov), njegova slovnica ni bila dobro sprejeta in so jo pozneje tudi pisatelji iz Zoisove družine ostro kritizirali. Prvi pa jo zavrača Ožbalt Gutsmann, koroški Slovenec, doma iz Grabštanja. Njegova slovnica, najboljša do Kopitarjeve, sicer še nosi naslov »Windische Sprachlehre« (1777) in je pisana predvsem za koroške Slovence; toda bolj kakor Pohlina upošteva Gutsmann v tej in drugih svojih knjigah tudi druga slovenska narečja. »Hotel je pisati tako, da bi ga dobro razu-

meli ne samo koroški, ampak tudi štajerski Slovenci in Kranjci. Gutsmann je imel v mislih vse tri glavne pokrajine s Slovenci, torej vseslovenski književni jezik« (Kidrič, str. 180). Kot Slovence zaznamuje Gutsmann (kakor Dalmatin) tudi Prekmurce. Prav tako Blaž Kumerdej v uvodu k svoji slovnici »Krainisch-Slawische Grammatik« (1784) sicer govori še o deželnih jezikih Kranjske, Slovenske krajine, Krasa in Istre ter o slovenskem jeziku (pravi »windische Sprache«), kakor se govori na spodnjem Koroškem in spodnjem Štajerskem, toda primerja narečja med seboj in naglaša, da so Korošci »naši vedno zvesti jezikovni drugovi«. Še več primerov bi mogli navesti za tak poznamenovani dualizem slovenstva tega časa, v katerem pa se oglašajo že preradne misli in težnje, t. j. težnje po enotnem slovenskem knjižnem jeziku in po poglobitvi zavesti slovenske jezikovno-kulturne skupnosti. Za to, za kar nam tukaj predvsem gre, pa je važno, da si zapomnimo, da je tudi piscem tega časa »Windischer«, »Windische«, »windisch« samo nemška označba za Slovence, za Slovence, za slovensko.

Slovenska prerodna misel, krepitev zavesti slovenske jezikovne in kulturne enotnosti pa

je šla še dalje. Konec XVIII. stoletja in v začetku XIX. stoletja se že pojavljajo pri piscih težnje, kako iz nemškega jezika izpodrinuti izraz »windisch« in ga nadomestiti z izrazom, ki ustreza dejstvu, da je slovensko ljudstvo sebe nazivalo slovensko in svoj jezik slovenski. Ta težnja, izpodrinuti besede »Windischer«, »windische Sprache« in podobno kot označbe za Slovence, slovenski jezik, pride do izraza s Zoisovim krogom slovenskih pisateljev konec XVIII. in v začetku XIX. stoletja. Anton Linhart napade v svojem nemškem zgodovinskem spisu »Versuch einer Geschichte von Krain und der übrigen südlichen Slaven des Oesterreiches« (I./1788, II./1791) najprvo izraz »Slavi«, ki so ga latinski in nemški pisatelji uporabljali za Slovence, večkrat z žaljivim namigovanjem na sorodnost z besedo, s katero so označevali sužnje. Zato imenuje Linhart ta izraz evropsko sramoto. Za Slovence rabi v nemščini izraze »Slaven im Süden Germaniens« ali »in Innerösterreich« ali »Winden oder Slaven in Krain, in Kärnten und in Steiermark«, »Karantaner«, »Karantanerslaven«. Prvi med slovenskimi pisatelji imenuje Linhart varuštvo Nemcev nad Slovani »lätig«, nadležno. Slovenski pesnik Valentin Vodnik uporablja, menda kot prvi, v svoji nemški pisani šolski knjigi »Geschichte des Herzogtums Krain, des Gebietes von Triest und der Graffenschaft Görz« (1809) za poznamenovanje Slovencev poleg »Wenden« in »Winden« še izraze »Slovenz«, »Slovenzen«, »Slovenzisch«. Nekoliko pozneje pi-

še že »Slowenisch«. Jernej Kopitar se v naslovu svoje epohalne slovnice »Grammatik der slavischen Sprache in Krain, Kärnten und Steyermark« (1808) izogne do tedaj običajnemu poznamenovanju Slovencev z »Winden«, »Windische«. Izraz »Slovenen« uporablja poleg »Slaven« za Slovence sploh. Piše sicer tudi o »Windih«, zopet v pomenu za Slovence sploh, toda ni zadovoljen s tem izrazom (n. pr. v pismu Zoisu 18. oktobra 1809, v Kidrič, Zoisova korespondenca, drugi zvezek, Ljubljana 1941, str. 105). Janez Primic, učitelj slovenščine na liceju v Gradcu, imenuje svoja slovenska predavanja »Vorlesungen über die slovenische (oder windische) Sprache« (1812).

Na Koroškem gre v tem času razvoj isto pot. Nemški publicist, pred letom 1814. urednik »Carinthie«, zdravnik Johann Gottfried Kumpf, je v vabilu za sotrudištvo v na novo ustanovljenem časniku »Innerösterreichische Zeitung« (ki pa je izšel nato šele leta 1818. pod imenom »Kärntnerische Zeitschrift«) omenjal rubriko »Beiträge zur Kultur der Slovenischen (podčrtal U.) Sprache«. Urban Jarnik (1783—1844), poleg Vodnika in Matveža Ravnikarja v letih od 1810—1820 najvplivnejši slovenski pisatelj, uporablja v svojih nemških spisih že pretežno izraze »Slowenisch«, Slovence pa imenuje »die Slowenischen«; tako tudi v svoji znameniti razpravi »Andeutungen über Kärntens Germanisierung, ein philologisch-statistischer Versuch« (Carinthia 1826). (Se nadaljuje)

Vidra ves pri Pliberku

Po kratki mučni bolezni je 9. t.m. umrla v bolnišnici v Celovcu Gita Maček, rojena Nachbar, hčerka znane Kropove družine v Vidri vesi. Gita se je poročila šele jeseni 1954 ter sta si z možem Jurijem Mačekom uredila pri Pesku lično in prijetno domovanje.

Pokojna Gita je po vzgoji, ki je je bila deležna v zavedni domači hiši, po zgledu svoje matere in očeta požrtvovalno sodelovala v našem prosvetnem življenju ter smo jo videli večkrat na odru, med drugim tudi v igri »Miklova Zala«, ko je prav posebno s svojim lepim glasom krasno prepevala v sceni, ki prikazuje veselo vaško svatovščino. Sploh je zelo ljubila petje in z veseljem sodelovala pri pevskih zborih.

Neizprosna smrt je Giti mnogo prekmalu, v starosti komaj 29-ih let, pretrgala nit življenja. Iz bolnišnice so pokojno prepeljali na dom, od koder so jo minulo soboto ob udeležbi izredno številnih žalnih gostov spremili k zadnjemu počitku na pokopališču v Nonči vesi. Pevci so zapeli ganljive žalostinke, duhovnik, ki je opravil pogrebne svečanosti, je spregovoril tolažilne besede in hladna zemlja je za vedno zagnila telesne ostanke prerano umrle Gite v veliko žalost vseh preostalih sorodnikov, katerim velja naše odkrito in nedeljeno sožalje!

Klopinj

Najtoplejše in idilično ležeče Klopinjsko jezero zelo močno tekmuje z ostalimi koroškimi letovišči. Obisk gostov iz tu- in inozemstva je vsako leto številnejši ter so tudi letos zasedeni vsi penzionci, hoteli in okoliška zasebna letovišča.

Živahno življenje, ki polje na obali in v vodi, pa včasih prekine tudi dogodek, ki se lahko konča z nepričakovano nesrečo. Dogodek, ki se je primeril v četrtek preteklega tedna, pa se je končal proti vsakemu pričakovanju neverjetno prizanesljivo. Sedemnajstletni letoviščar Jürgen Hoffmann iz Posarja se je tisto popoldne kopal in plaval v jezeru. Nihče od drugih plavalcev ni zapazil, da je Hoffmann nenadoma zginil pod vodno gladino. Kmalu na to pa je nekdo na srečo le zagledal nepremično telo v globočini okoli 3,5 metra. Nemudoma sta se dva pogumna mlada plavača, namreč 16-letni Zwann iz Dunaja in 18-letni Herbert Müller iz Celovca lotila reševanja ter spravila ponesrečenca na obrežje. Reševalni poizkus je uspel, utopljenec je spet prišel k zavesti ter so mu rešili življenje. Domnevajo, da je do nesreče prišlo zaradi tega, ker je Hoffmann pred kopanjem užival hrano, ki napenja.

Šmihel nad Pliberkom

Preteklo nedeljo sta se poročila Marica Srienčeva, nameščenka pri tvrcki Reiter v Konovecah, in Ignacij Kap, krojaški mojster v Dvoru. Vesela svatovščina je bila v gostilni pri Likebu v Šmihelu. Mlademu paru iskreno čestitamo in kličemo: Na mnoga srečna leta!

Razne vesti iz Koroške

Kakor smo brali, se je letos pozimi 75-letni zdravnik dr. Heiner v Steindorfu poročil s petnajstletno deklico. Pravijo, da je sedaj že vložil tožbo za ločitev, ker se mlada žena baje ne strinja z njegovim življenjskim načinom. Zaradi tega mu tudi ne more voditi gospodinjstva tako, kakor bi on želel. Zdravnik ima prav posebne navade: kopa se v najhujši zimi v ledenomrzli vodi, uživa surovo hrano ter se tudi zelo zračno oblači. Baje je svoji ženi ponudil 40.000 šilingov odpravnine.

Meseca julija so uradniki prometnega oddelka v Krivi Vrbi na področju koroške žandarmerijske komande nastopili proti voznikom motornih vozil s 97 opozorili, 648 kaznimi v lastnem območju ter napravili 271 ovadb. Zaradi drugih prometnih prestopkov so izrekli 37 opozoril, naložili 181 kazni v lastnem območju ter napravili 12 ovadb.

Dentistka Helena Galle ne ordinira do 1. oktobra 1956.

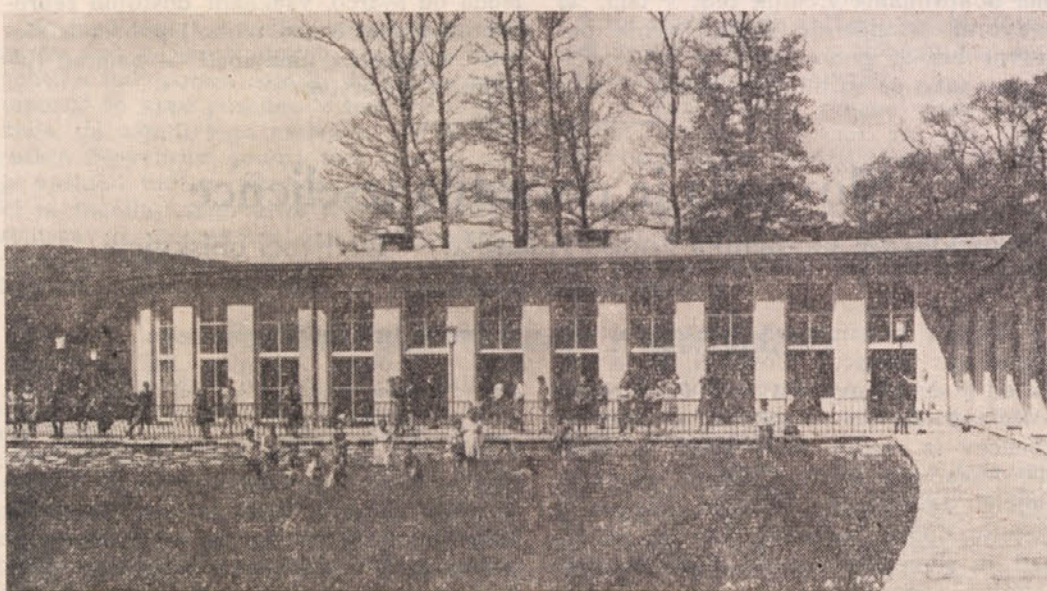
Prvi glas iz mladinskega taborišča na Dunaju

V zadnji številki smo na kratko objavili, da so štirje koroški otroci slovenskih staršev odpotovali v mednarodno otroško vas »Hörndlwald« na Dunaju. Med tem so se že udomačili v mladinskem taborišču iz katerega so že po dveh dneh poslali razglednico, ki prikazuje njihovo bivališče.

Mladi slovenski Korošci: Lojze Maček, Veronika Rapold, Marija Benko in Adam Haderlap niso pisali zaradi tega, ker bi jih morda mučila dolga ali domotožje, nasprotno, izrazili so svoje prijetno presenečenje ob svojih prvih doživetjih: ka-

srčno dobrodošlico. Osemdeset otrok enajstih narodnosti si je v tem taborišču podalo roke in je bilo že ob prvem srečanju ustvarjeno med njimi nad vse iskreno vzdušje. Profesor Tesarek je v svojem pozdravnem nagovoru med drugim izrazil željo, naj se otroci po štiritedenskem skupnem bivanju napotijo v svet kot »poslanci dobre volje«.

V tej želji je izražena velika ideja, ki naj jo pospešuje tudi mednarodno mladinsko taborišče na Dunaju. Otroci, ki so vsi že duševno in telesno precej razviti, bodo

ko so bili prisrčno sprejeti, da se spoznava z mladino mnogih narodnosti ter da jim vse veliko in novo zelo ugaja.

Letošnje mladinsko taborišče »Hörndlwald«, kjer bodo otroci preživali štiri tedne prijetnih, sproščenih in poučnih počitnic, je otvoril dunajski podžupan Honay ter vsem mladim gostom izrekel pri-

iz naselja odnesli širše in novo gledanje o sožitju med narodi, izločili bodo iz miselnosti pojme o več ali manj vrednosti kakšnega naroda ter v malem doprinali k veliki zamisli prijateljskega sporazumevanja med najrazličnejšimi narodi sveta in s tem k utrjevanju ter ohranitvi trajnega miru.

Silen vihar je divjal po Koroškem

Vihar kot še malokdaj je preteklo soboto proti večeru divjal po raznih predelih Koroške. Močni orkan z okoli 80-kilometrsko brzino je povzročil ogromno škodo, ki je verjetno še niso dokončno ocenili. Vihar je ruval in podiral drevesa, trgal telefonske in električne žice, da so bile na mnogih krajih blokirane ceste in železniške proge in je prišlo do večurne prekinitev prometa, telefonskih zvez in preskrbe z električnim tokom. Neurje je zahtevalo tudi človeško žrtev, več oseb pa je bilo poškodovanih. V več krajih je trgal strehe, prevračal kozolce in razmetal kopice po poljih. V gozdovih je nastala velika škoda. Tudi na celovškem nebotičniku je skoraj odneslo streho, na velesejmskem prostoru pa je bilo več koj in hal znatno poškodovanih.

V okolici Löllinga je veter izruval močno smreko ravno v trenutku, ko je prišel po cesti dvanajstletni šolar Horst Gruber. Drevo je padlo na fanta, da si je prelomil lobanjo ter je kmalu po nesreči podlegel poškodb. Pri Račji vesi je vihar presenetil motociklista Koinerja iz Judenburga, katerega je med vožnjo zadelo drevo, ki ga je veter podrl iz drevoreda. Voznik je obležal močno poškodovan in so ga morali prepeljati v bolnišnico v Celovec.

O škodi in nezgodah, ki jih je povzročilo neurje, poročajo še iz mnogih drugih krajev. Posebno mnogo škode je vihar povzročil v okolici Wolfsberga. Labotska

Predrzen roparski napad pri Vajškri

V gradbenem uradu tvrčke Mörtl na Homcu je mlad človek izvedel minuli petek popoldne drzen roparski napad. Devetnajstletni krojaški vajenec Jožef Mir iz Wolfsberga je vdrl v prostor ter pobil nameščenko Johano Rass na tla, da bi uropal za delavce pripravljeno tedensko plačo. Nameščenka je presunljivo kričala na pomoč, na kar so prihiteli nekateri delavci in drugi pasanti. Storilec se je izmuznil, ne da bi utegnil kaj pograbit, in je tekel proti Jezernici. Več kolesarjev in voznikov z mopedi ga je zasledovalo in kmalu sta dva orožnika prišla in aretirala zločinca, ki se je skrival v rži.

Razpis

za prijavo gojencev v kmetijsko šolo v Podravljah

Ravnateljstvo kmetijske šole Podravlje razpisuje prijave gojencev v šolsko leto 1956/57, ki bo od 5. novembra 1956 do 31. marca 1957. V prvi letnik sprejema kmetijska šola gojence, ki so dopolnili 17. leto starosti, mlajše pa samo izjemoma.

Najpozneje do 15. septembra 1956 naj starši predložijo prošnje za sprejem svojih sinov v našo kmetijsko šolo. Prošnjo naj opremijo z življenjepisom prijavljenca in z zadnjim šolskim spričevalom.

Gojenci preživijo čas šolskega leta v internatu proti mesečnemu prispevku 240 šilingov, v katerem je vključena preskrba vključno s posteljnino, pranje perila in šolnina. Manj premožni gojenci lahko zaprosijo tudi za štipendije, ki jih podeljuje Slovenska kmečka zveza. Starši prejema-jo otroško doklado za gojence, ki obiskujejo kmetijsko šolo, tudi v slučaju, da so že izpolnili 18. leto starosti.

Prijave je treba poslati na naslov: Kmetijska šola Podravlje (Föderlach) pošta Podravlje — Post Föderlach.

Ravnateljstvo
Kmetijske šole Podravlje

Razpis

štipendij za gojence kmetijske šole Podravlje za šolsko leto 1956/57

Za gojence, ki bodo v šolskem letu 1956/57 sprejeti v kmetijsko šolo v Podravljah, razpisuje Slovenska kmečka zveza štipendije za sinove manj premožnih staršev ali za take, ki izhajajo iz družin, kjer je večje število otrok. Starši lahko zaprosijo za štipendije tudi za one gojence, ki bodo obiskovali drugi letnik.

Slovenska kmečka zveza bo štipendije podeljevala na podlagi premoženjskega stanja staršev. Prošnjo za štipendije naj se predložijo na naslov: Slovenska kmečka zveza, Celovec — Klagenfurt, Gasometergasse 10, najpozneje do 15. septembra 1956.

Slovenska kmečka zveza
Pokrajinski odbor

Gospodarski pomenek iz Št. Primoža

Kakor v naši okolici, je bila letošnja košnja in letina približno tudi v drugih krajih. Zato hočemo danes nekoliko pokramljati o letošnjih gospodarskih izkušnjah pri nas.

Na travnikih, katerim so kmetje postregli z zadostnimi redilnimi snovmi, je bil pridelek sena prav dober. Stradajoči travniki pa so kljub mnogim padavinam dali le pičel pridelek. Zaradi mnogega deževja je bilo veliko sena zelo izpranega, kar je neugodno vplivalo na kakovost. S košnjo detelje in lucerne so pri nas pričeli okoli 25. maja, kmalu nato pa s košnjo menjalnih in dobro gnojjenih travnikov. Zanimarjeni travniki zaradi hladnega vigrednega vremena dolgo niso ozeleneli, zato so morali kmetje počakati s košnjo do srede junija.

Kmetje, ki so postregli travnikom s fosfatom, kalijevimi gnojili, gnojnico in še s hlevskim gnojem, zatrjujejo, da nakosijo 3 do 4-krat toliko kot drugače. Gnojenje seve tudi zboljša kakovost krme.

Ob drugi košnji detelje in lucerne je bilo vreme ugodnejše ter je krma tudi kakovostno boljša. Ker kosijo kmetje po večini s kosilnim strojem, morajo gledati, da pokosijo prej, preden detelja in lucerna poležeta. Po košnji travnikov proti koncu julija in v začetku avgusta je seve največ dela, ker je dozorelo žito, ki ga je treba tudi spravljati.

Zitarice, rž in pšenica, ne bodo tako dobro sipale, kot pričakujejo drugod v Avstriji. Najlepše posevke je potlačil sneg in deloma tudi polomil stebila. Nekateri kmetje so nameravali žita že pokositi in jih spraviti v silo, vendar so upali, da se bodo še opomogla. Klasje je bilo sicer škrlasto, to se pravi, da ni bilo polno zrnja, vendar je srednje sipalo, da je bil pridelek do 18 stotov na hektar. Spet se je izkazalo, da so imeli kmetje, ki so postregli žitu z mineralnimi gnojili, boljše uspehe. Rži, ki niso bile zaraščene ter so stale po-

konci, so dale mnogo manj pridelka ter so najslabši uspehi samo 8 do 10 stotov na hektar. Povprečni pridelek rži v tukajšnji okolici lahko cenimo na okoli 12 do 14 stotov na hektar.

O pridelku pšenice še nimamo točnih podatkov. Rja je zadela mnogo bolj domače sorte kot Lasserjevo debeloglavko. Pozne setve domačih sort imajo črno slamo in zrnje skoraj brez moke. Domače sorte pšenice so deloma tudi poleggle, dočim je debeloglavka ostala pokonci. Pri najboljših posevkih moremo pričakovati okoli 22 do 24 stotov pridelka na hektar. Ker je površina posevkov domačih pšenice večja, se pričakuje povprečni pridelek pšenice le okoli 15 do 16 stotov na hektar.

Dobro letino obeta jari ječmen, kjer znaša pridelek okoli 30 stotov klenega zrna na hektar. Povsod seve in tako in pričakujejo povprečni pridelek okoli 20 stotov.

Oves, krompir in pesa kažejo, da bo pridelok dober.

Zaradi zapoznele žetve so pri nas sejali mnogo manj ajde, kakor običajno. Večina gospodarjev bo sejala lihoogrščico tudi za silose. Za obilen pridelek lihoogrščice je seve tudi nujno gnojenje z mineralnimi gnojili in sicer z dušičnim, s fosfatnimi in kalijevimi gnojili, toda ne pred setvijo. Brez dušičnega gnojila se lihoogrščica ne obnese in zraste samo za ped visoko, da se košnja komaj izplača.

KOLENDAR

Peček, 17. avgust: Hujacint
Sobota, 18. avgust: Helena
Nedelja, 19. avgust: Janez
Ponedeljek, 20. avgust: Bernard
Torek, 21. avgust: Ivana
Sreda, 22. avgust: Brezm. srce Marij
Četrtek, 23. avgust: Filip Benicij

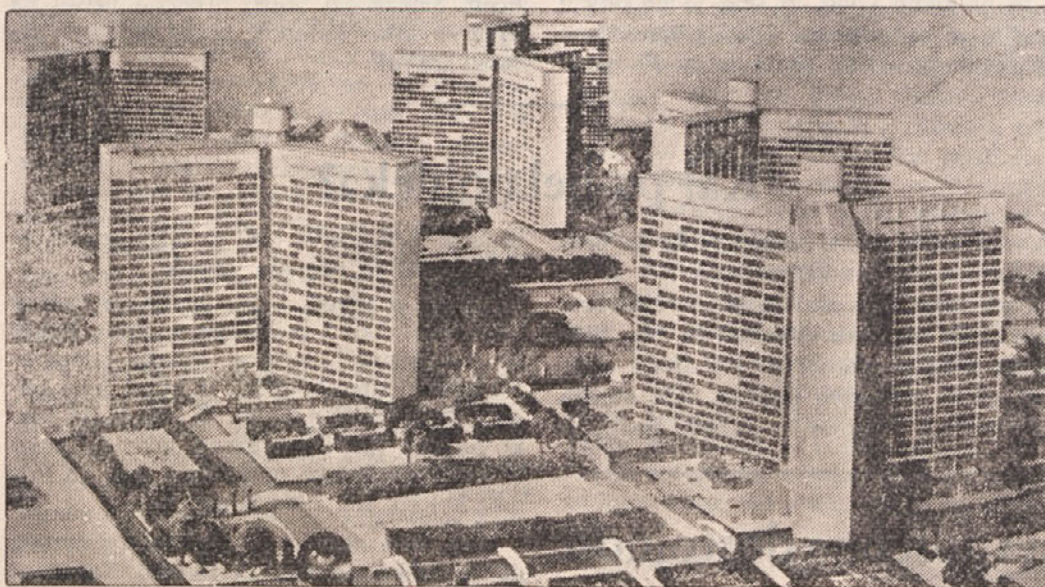
Mesto nad mestom nameravajo zgraditi v Londonu

Skoraj ni velikega mesta na svetu, v katerem ne bi imeli težav zaradi pomanjkanja prostora. V Ameriki si pomagajo z nebotičniki. Na prostoru, kjer bi stala sicer ena hiša, zgrade nebotičnik, ki odtehta po prostornini, po stanovanjih in pisarnah več velikih palač. Tako mnogo prihranijo na dragocenem stavbenem pro-

storu. Kako se v ogromnih nebotičnikih počutijo stanovalci in uslužbenci, je seveda drugo vprašanje.

Prostora primanjkuje tudi v mnogih

smeri. Samo v vmesnem prostoru v višini tal, kjer bodo ceste za avtomobile zaprte, bo šlo življenje mirno svojo pot. Tu bodo pod steklom ohranjene pridobitve našega

evropskih velemestih. V Londonu na primer že dolgo premišlujejo, kaj naj bi napravili, da bi spravili pod streho čedalje večje število prebivalcev, uradov in ustanov. In tako so arhitekti zasnovali načrt, o katerem bi lahko rekli, da je najbolj fantastičen v našem stoletju. Velik okraj sredi mesta ločejo namreč pokriti z 22.000 kvadratnih metrov obsegajočo ravno stekleno streho, na kateri bo več plavalnih bazenov in 8 kilometrov dolgih kanalov s kristalno čisto vodo. Ko se bodo ljudje na ulicah pod to streho ozirali kvišku, bodo videli takorekoč voziti čolne po nebesu, vmes pa bodo plavali ljudje. Pod kletmi in nad strehami tega svojevrstnega mestnega okraja pa bo rasel London in se razvijal naprej. Angleška »Komisija za priprave na stekleno stoletje« je fantastični načrt že predložila javnosti.

Načrt je zasnovalo več angleških arhitektov, med njimi tudi znani angleški arhitekt Edward Mills, ki je napravil načrte za več velikih poslopij v Evropi, Afriki in Indiji. London že ima podzemsko avtomobilsko cesto in prostore za parkiranje na strehah. Ima tudi redno helikoptersko zvezo s satelitskim mestom Harlowom.

Tudi London polagoma prodira v zemljo in raste v oblake. Zdaj pa hočejo sredi mesta zgraditi mesto nad mestom. Na podzemskih prostorih za parkiranje bo prostora za 23.000 avtomobilov, število prebivalcev pa se bo potrojilo. V garažah na strehah šestih 24 nadstropnih stolpom podobnih palač bo prostora za 360 helikopterjev. Ekspresna dvigala bodo skrbela za blagovni in potniški promet v navpični

časa potomcem in turistom bodočnosti. V vsaki palači nad strehami starega mesta bo prostora za 9000 ljudi. To mesto nad mestom hočejo zgraditi že ob koncu našega stoletja.

Morje sredi Sahare, največje afriške puščave

Svet postaja »gmota«, ki jo ljudje vedno bolj preoblikujejo. Težnja, da bi bila Zemlja takšna, kakršno hočemo, pa tli v ljudeh že stoletja.

Francozi imajo načrt, da bi saharaska področja, tista, ki so pod gladino Sredozemskega morja, spremenili v morje. Tako bi ladje lahko vozile nekaj sto kilometrov daleč v notranjost puščave, v kateri je dosedaj voda redkost in dragocenost. Strojovna literatura o tem že dalje časa razpravlja.

V Severni Afriki je namreč največ ostankov slanih jezer, od katerih nekatera še niso popolnoma izsušena. Geologi pravijo, da predstavljajo zadnje sledove nekdanjega morja. Kanal, ki bi ga zgradili od Sredozemskega morja v notranjost Sahare, bi vanjo pripeljal zadostne količine vode in Severna Afrika bi dobila popolnoma novo lice in bi se v mnogočem spremenila. Morje pomeni vlago! Podnebje bi postalo drugačno in voda bi preoblikovala puščavo v rodovitno pokrajino. Ob kanalu, ki bi dovajal vodo v to saharško morje, bi lahko zgradili elektrarno, ki bi dajala dovolj električne energije za industrijo, rudarstvo in poljedelstvo. Pod saharškim peskom so namreč rudnine, ki

Le poj, le poj mi, Dorica

Le poj, le poj mi, Dorica,
le poj veselega srca,
da duša ti bo plemenita
ostala v rožice zavita.

Le smej, le smej se, deklica,
le smej radostnega srca,
da bila meni bi enaka
dokler ti srček tika taka.

Ko bi pa prišli tužni dnevi,
v srce se prikradli gnevi,
trenutki priselili dvomni,
tedaj pa strička se spomni.

P. Kernjak

MODROST

Kdor nič ne ve in ne ve, da nič ne ve, je neumen.

Izogibaj se ga!

Kdor nič ne ve in ve, da nič ne ve, je skromen.

Pouči ga!

Kdor nekaj ve in ne ve, da nekaj ve, ta spi.

Zbudi ga!

Kdor nekaj ve in ve, da nekaj ve, je bistar in učen.

Sledi mu!

V morski globini

Ko se vprašamo, kakšna je vidljivost pod vodo, se nam zdi, da je takšna kot na površini, zlasti še, ker je morska voda zelo bistra.

Toda v resnici ni tako, ker smo v morju navajeni gledati predmete le bolj plitvo, komaj nekaj metrov pod morsko gladino. Sami pa se spustimo le kaka dva do tri metre v globino. Če bi šli globlje, kot gredo potapljači, nekaj sto ali pa celo tisoč metrov globoko, tedaj ne bi videli ničesar več. V teh globinah je popolnoma temno. Neki znanstvenik, ki se je s posebnim zvonom spuščal v take globine, je izjavil, da je črna v morskih globinah bolj črna kot vsaka črna barva, ki jo je videl na zemlji.

Sončna svetloba prodre največ do 300 m globoko. V večjih globinah pa vlada večna črnina, večna tema.

Kakšna je pa svetloba do te globine? Kot vemo, bela sončna svetloba ni enostavna. Sestavljena je iz več barv, ki dajo, ako jih razkrojimo, spektrum. Ko svetloba prodira skozi vodo, se lomi in tako prodira v globino. Barve spektra, se polagoma izgubljajo. Kmalu pod morsko gladino se izgubita rdeča in oranžna barva in voda je videti rumeno-zelena. Kmalu zgine tudi rumena barva in vse postane nekam zeleno. Potem ostane le še modra barva, ki preide na koncu v črno, ko ni barva, ki preide na koncu v črno, ko ni ničesar več videti. Prav gotovo bi si ob pogledu na kozarec čiste studenčnice nikoli ne mislili, da je možno, da je voda lahko tudi neprozorna, zlasti, če je je veliko skupaj, kot je to na primer v morju. Vendar je tako!

Ali že veste ...

... da meri največji cvet na svetu nič manj kot poldrugi meter v premeru?

... da je led v polarnih krajih neredko debel tudi od 2 do 10 metrov?

... da dvestoletni otrok pozna komaj 300 besed, ki jih uporablja v vsakdanjem govoru s svojimi starši in drugimi?

... da 60 kilometrov dolga pajčevina tehta komaj 60 mg?

29

»Si postal mutast?»

Na nobeno vprašanje ni bilo odgovora. Dušan se je premikal na Gatovem hrbtu. Po tem je Gato sklepal, da še vedno išče mesta, s katerega bi bolje videl.

Nenadno je Dušan kakor hlood omahnil na Gato. Gatu je udarila kri v glavo.

»Kaj je?»

»Številka triindvajset!»

»Kakšna številka?»

»Triindvajset!»

»Kje smo?»

»Ne vem!»

Takrat pa se je Gatu zasvetilo: Dušan je videl stražno uto!

»Madona, ali nisem rekel, pa me niste poslušali!»

Dušan je molčal in ležal negiben.

Gato pa je vzrotil:

»Ti pa strokovnjak! Sušmar, ne pa inženir! Zdaj si videl svojo — koruzo!»

Od nekod je prišlo kakor daljno grmenje. Gato se vzpne in opreza skozi odprtino. Bobnenje je vse močnejše. Gato odkruši nekaj kamnov, da bi bolje videl...

Plasti nad njim se rahlo stresejo... Nenadoma zagleda — volovsko nogo. Počasi se je prestavila nad okencem: težka in kosmata, na dlako so se lepili posušeni kravjaki... Nato se ves rov močno strese. Zabobni še močnejše. Val prahu se zavrtinči v rovu. Zemlja, pesek, grušč in kamenje se vsujejo s stropa. Gato se vrže na tla. V dlaneh skriva oči in lica. Dušan pa se niti ne zgane.

Bobnenje se poleže, oddaljuje, utihne. V rovu je spet tiho in mirno. Samo oblak prahu je še v zraku. Gato strese s sebe pesek in zemljo. Potrese Dušana:

»Dušan, greval!»

Dušan leži kakor mrtev. Onesvestil se je. Morda ga je zmlal ta zrak, prah in obup. Gatu je težko, da ga je žalil. »Samo vrnil sem mu, ker me je tolikokrat prijemal! — — —»

Previdno ga vleče skozi rov, da se ne bi potolkel. V jašku Dušan spet odpre svoje črne oči. Zrak mu je pomagal.

Gato je smuknil čez svoj pograd in se ustavil pred barako: stražar onstran žic je stal ves miren pred uto. Gato zažvižga... močno, ostro, da gre skozi kosti — — —

stražar se trzne, kakor da bi se zbudil, pogleda proti Gatu in se začne sprehajati po sentineli — — — gor, dol, gor, dol — — —

»Ta ni opazil ničesar: ne šumov ne špranje, kaj šele prisluškovalca iz krtove dežele — — —»

Gato napenja oči, da bi videl, kakšna so tla pred uto. A je predaleč — — —

Nenadno mu zablešči alpinčeva pločevina za pasom: večerno sonce se je ujelo vanjo. Gato upre oči vanjo: »23«. Arabska »23«. Pogled mu uide na stražno uto: na desni in na levi in zgoraj je »23«. To je videl Dušan.

Polo in Črt pa sta razvozlala Gatu volovsko nogo. Ko je bil Gato z Dušanom v rovu, sta stala pred barako. Nenadno se priziblje po sentineli ogromen voz sena s parom velikih volov. Ježili so se jima lasje. »Če je zemlja kompaktna, bo vzdržala,« je rekel Črt skozi stisnjene ustnice. »To je dobro, da so tako počasni,« je zategnil Polo. Šele ko je bil voz daleč čez teleskop, jima je odleglo. Ko pa je Gato povedal, da je bil prav pod vozom in da je tam konec rova, sta prebledela. Nato se odreže Črt: »Alpinec bi zbežal, če bi opazil luknjo!»

Zdaj je bilo jasno, kje so: Rili so naravnost v stražarja; še pol metra, pa bi mu izpodkopavali stražno uto. »Slišal bi nas in zbežal,« je ponavljal Črt.

»To že, ali javil bi, kar je opazil,« je zamisljeno popravil Gato.

Ležali so na Gatovem pogradu in se pogovarjali. Ljubo je tožil za izgubljenim časom in delom, ki je šlo po vodi. Peter se je togotil zaradi dni, ki jih še ločijo od bega in ki so ga spet ukanili. Se Lojzeta je

vse toliko vznemirilo, da je postal zgovoren:

»Najmanj osem metrov se že sprehajamo po sentineli. Prilepili smo se nanjo. Pri stricu sem lani videl majhen otroški avtomobilček... naviješ ga in pleše po mizi, na robu pa se sam od sebe obrne, ne da bi padel na tla... in spet kroži po mizi... tako mi plešemo po sentineli!»

Črt je mislil na Dušana. Pravkar je bil pri njem: tih je, potr in z nikomer ne govori. »Vsi smo mu govorili: 'Preveč na desno! Preveč na desno!' On pa: ne in ne. Trmast ko bik.«

Gato je bil glasen: »Prekleti svet, zdaj smo na stražarnico zadeli — — — če ne bo kmalu konec, bom znorel.«

Mario jim je sporočil, da je neki alpinec prijavil na komandi, kako je slišal pod sabo kakor kopanje rova, a da so se mu smejali in mu kazali krogce, ki so jih delali s kazalcem na čelu.

Teleskopci so bili potrti, elan jim je upadel, vendar ni bil nihče obupan in zbežan. Laže so prenesli zgrešeno smer ko nevihto. Utrdili so se in vedeli, da bo zdaj konec tavanja pod zemljo.

Poleg tega pa so prav takrat zvedeli še nekaj, kar je spet zaobrnilo njih razpoloženje. Po težkih dneh življenje rado prinese darove uspeha in razveseljivega presečenja. Igor je v tej dolgi vojni ponovno doživljal nakopičenje udarcev in zagat, iz katerih skoraj ni več videl, a nenadno je

Kompot tudi za ljudi s sladkorno boleznijo

Tisti, ki morajo iz kakršnih koli razlogov držati dieto, so prav gotovo prikrajšani za užitek pri različnih jedeh, ki so jim zabranjene. Tako so za diabetike (sladkorno bolne) tudi navadni sadni kompoti jed, ki je ne morejo uživati. Zlasti pozimi so taki bolniki prikrajšani za užitek okusno pripravljene in konservirane kompota. Kompot, pripravljen po naslednjem receptu, pa bo tudi za te bolnike neškodljiv.

Poljubno sadje — jabolka, hruške ali kutine — olupimo in zrežemo na manjše koščke ter jim odstranimo peščiča. Tako pripravljene stresemo v čisto posodo (ki jo uporabljamo samo za vkuhanje sadja) in jih zalijemo z vodo, da stoji za nekaj prstov nad sadjem. Tako pustimo sadje eno uro in vodo večkrat menjamo. Po preteku ene ure zložimo sadje v vrelo raztopino vode in limonovega soka. Na en liter vode vzamemo sok ene limone

in sadje pustimo, da se zmehča, ne da bi še kaj vrelo. Nato zložimo sadje na odcejalnik, ga večkrat mrzlo preplaknemo in pustimo, da se voda dobro odteče. Sedaj napolnimo z njim Weckove kozarce in ga zalijemo za prst visoko s prekuhanjo in ohlajeno vodo, ki smo jo po okusu osladile s saharinom. Tako pripravljene kozarce neprodušno zapremo in jih parimo

20 do 30 minut. V tej vodi se morajo tudi ohladiti. Nato jih dobro zbršimo in hranimo v hladnem prostoru.

Na ta način pripravljeni kompot bo tudi bolnikom s sladkorno boleznijo precej pomagal; njihov jedilnik ne bo preveč enoličen, ampak bo poleg drugega prišel na njihovo mizo kompot, ki bi ga sicer ne smeli uživati.

Kaj pa bela obleka?

Vse ženske skoraj menimo, da je bela obleka nepraktična zaradi tega, ker se na njej pozna vsak madež in jo moramo zato često prati in likati. Vendar pa ima bela obleka neke prednosti, ki jih druge obleke nimajo. Predvsem pristoji bela obleka vsaki ženski, posebno če je koža nekoliko

ožgana. Bela barva tudi ni tako upadljiva, zato jo lahko pogosto nosimo.

Velika prednost bele obleke je tudi v tem, ker lahko z majhnimi dodatki, kakor so pas, sandali, torbica, obleko popolnoma spremenimo. Ogrlica iz koral belo obleko lahko lepo dopolni. K beli barvi lahko nosimo vse druge barve, tako da lahko iz svoje garderobe uporabimo vse, na primer bolero, šal, rute in podobno.

Kroj bele obleke naj bo zelo preprost, da jo lahko peremo in likamo. Zato naj bela obleka ne bo naložena ali plisirana, naj ima preprost izrez okoli vratu, niti naj nima šivov. Za belo obleko je zelo primerno, ako se spredaj ali zadaj zapenja z gumbi, ker se tako lažje oblačimo in se pri tem obleka ne maže. Zlasti zdaj, ko dobimo tkanine iz perlona in nylona, ki jih ni težko prati in jih ni treba likati, se bo skoraj vsaka ženska odločila, da bo imela v svoji garderobi tudi belo obleko.

Naš zunanji izgled

Že staro je pravilo, da ocenjujemo človeka na prvi pogled po njegovi zunanosti. Pri tem seveda ne mislimo, da mora biti človek oblečen po najnovejši modi v drago obleko. Važna je njegova pojava z vsemi malenkostmi. Jed nam boljše tekne, če nam postreže oseba, ki je čista, počesana, z osnaženimi nohti, kakor če nam prinese jed razkušana in drugače zanemarljiva oseba. Skrbimo zato, da bomo vedno tako oblečene, kot nam pristaja, in ne ravnajmo se strogo po modi, saj ima vsak človek svojo posebno noto. Ne zalivajmo se s parfumi, kot bi bili reklama za tovarno parfumov. V družbi in lokalih si ne popravljamo lepote in ne česimo se pri mizi. Take posle opravimo v prostoru, ki je za to namenjen.

Kar je za žensko razkušana glava, to je za moškega neobrit obraz. Na vse to pazimo zlasti doma, ker često se zgodi, da prav gospodinje na to pozabljajo. »Za dom je vse dobro,« si mislijo gospodinje in se oblečejo v staro zmečkano krilo in toaleta je gotova. V taki »uniformi« nas lahko preseneti obisk in ugled je pripravi precej skrhan. Gospodinje imajo navado, da ponosijo doma vse stare obleke in to iz blaga, ki ni primerno za gospodinjska dela. Svilen obleka, ki je odslužila, prav gotovo ni primerna za dela doma. Gospodinja naj bo oblečena doma v obleke, ki se dobro perejo, čeprav so iz cenenega blaga in tako bo vedno sposobna sprejeti vsakega gosta.

do bruhanja, preden je začel aspirin delovati.

Nekoč je bilo ime in formula aspirina izključna last tvrdke Bayer. Toda ta monopol je že zdavnaj iztekel in danes je na svetu kakih 60 vrst aspirina, ki ga izdelujejo po predpisani osnovni formuli.

Acetilsalicilna kislina so že zdavnaj poznali, a petdeset let ni nihče vedel, čemu naj bi služila. Takrat je začel proučevati njene glavne učinke kemik Bayerjeve tvrdke, Arthur Eichengrün. Poizkuse v laboratorijih je delal brez vednosti njegovih predpostavljanih, ki so trdili, da je aspirin strup za srce, zato niso dovolili njegove izdelave in uporabe.

Eichengrün je na skrivaj poizkušal učinek aspirina na sebi, potem pa ga je dal tudi berlinskemu zdravniku, da so ga preizkusili na svojih bolnikih. Rezultat je bil zelo ugoden. Poleg vseh drugih dobrih lastnosti so tudi lahko dokazali, da je aspirin za srce popolnoma neškodljiv.

Svoje spomine na zgodovino aspirina je pozneje napisal Eichengrün v nacističnem koncentracijskem taborišču. Med drugimi je napisal tole skromno pripombo: »Mislim, da sem s tem, da sem iznašel aspirin, naredil človeštvu veliko uslugo, sam pa pri tem nisem imel nobene osebne koristi.«

dušen in neoprezen, on pa trikrat prej premisli, preden komu kaj zabrusi. Štefan pa je tudi vedel, da Dušan več napravi kakor on, in da mu morda prav ta vnema pri delu slabi občutek za nežno tkivo tovarišije. Morda tega občutka sploh nima... O, ima ga, a ne zmeraj. Res, ugled mu je malce upadel... zdaj...

»Dušan, bova skupaj delala!«

Drugega dne je odšla v rov merilna izmena: Lojze, Polo in Igor. Opremil so se s praznimi papirji, vrvkami, svinčniki, svečami in vžigalicami. Zakoličili so vrve v jašku in na prvem ovinku. Nato so jo napeli, prenesli začetni kot na papir in ga izračunali. Napeli so vrve do drugega okljuka, začrtali oba kota na prvem okljuku in jih izračunali... Koti, ovinki, metri, dolžine, vrvce, količki. Vse dopoldne so merili. Gato pa je ležal na dnu rova in prisluškoval alpincom. Pogovarjali so se o ženskah v vasi, o hrani, o pismih od doma in o frontah. Gato je spredel, da imajo najnovejša poročila z afriške fronte in da se brezbrizno pogovarjajo o porazih Osi. Dva sta se menila o Vicedominiju: da se je zadnjič smejal, ko so govorili o bližnji zmagi Italije. Eden je dejal, da gotovo nekaj kuhajo, o čemer se njim še ne sanja. Gato pa se je spomnil, da je njegov oče večkrat rekel: »Italijan zabrede zmerom v vodo, pa nikdar ne utone!«

(Se nadaljuje)

Na pokopališču je potrebna posebna dostojnost

Pokopališče je prav gotovo kraj, kamor stopamo s tihim spoštovanjem do mrtvih, ki tam počivajo. Žal pa se še vedno najdemo ljudje, ki niti na pokopališču ne morejo biti dostojni v obnašanju. Dogodilo se je, da so fantje na pokopališču igrali žogo. Prav gotovo je temu kriva vzgoja, ker verjetno starši ali pa tudi šola ni skušala v fantih vzbuditi primerne spoštovanja do mrtvih.

Drug primer. Dve ženi sta stopali po pokopališču. Vsaka je imela enega otroka. Otroka sta se podila po grobovih, skakala čeznje, premetavala vaze in ruvala cvetje. Neka tretja žena, ki je to početje otrok opazila, je obe materi opozorila na škodo, ki jo delata otroka. Vendar pa je žena, ki je materi opozorila, presenečena ostrmela. Namesto graje otrok sta obe ženi opsovali tretjo, češ, da jo nič ne zanima, kaj počenjata njuna otroka in da ona itak nima nobene škode od tega. Najhujše pri tem pa je dejstvo, da sta obe ženi rogovilili nad tretjo vpricho otrok.

S tem sta jasno dokazali, da za vzgojo svojih otrok nimata popolnoma nobenega smisla in da je nujno, da so otroci takih žena tako razuzdani in brez vsakega sramu in notranjih občutkov. Ob takih primerih si človek vedno pravi, da je potrebno tudi starše vedno opozarjati na pravilno vzgojo otrok, ki naj bi postali dobri, da bodo spoštovali tudi sočloveka, predvsem pa, da bodo dostojni povsod.

Graje vrednih primerov je na pokopališčih vedno dovolj. Dogajajo se celo tatvine vaz in cvetja, ki se potem naslednji dan zopet pojavi, toda na drugem grobu. Kako poniževalen posel!

kak nepričakovani dogodek spet vse zasukal in vse popravil, tudi v njem samem. Drugega dne po odkritju zamudnega in nevarnega plesa pod stražarji je namreč Niko imel obisk. To pot mu je dama iz Ljubljane prinesla denar, pismo in konervo za Igorja. Pismo in denar sta bila všita v ličnem platnenem srčku, ki se ga kolonelo iz vljudnosti in obzirnosti do njunih najintimnejših čustev — prav tako kakor prvič — ni niti dotaknil; paket pa je natančno pregledal. V pismu je bilo več ponarejenih legitimacij, konerva pa je imela dvojno dno. V vmesnem prostoru je bil listek z dvema javkama v Brdih in s sporočilom, da jih na javki čakajo železničarske uniforme. Kot železničarje jih bodo z vlakom takoj prepeljali v Ljubljano. Podpis: Miloš.

Ko je Niko vse to izročil Igorju, ga je vprašal:

»V redu?«

»V redu!«

Igor se je nasmehnil, Niko pa:

»Svinje ste, če me ne vzamete s sabo!«

»Kam?«

»Ven!«

»Čez žico?« se je prenevedal Igor, videč da Niko nekaj sumi.

»Bi ti šel čez žico?« ga je vnovič vprašal Igor.

Niko je obmolknil in ga pogledal kakor zaboden.

In pa odnos do samega pokopališča, do mrtvih. Ali ni prav tu dolžnost staršev, poučiti otroke, da pokopališče ni igrišče za nogomet in da je treba imeti tudi do mrtvih spoštovanje. Ali ne bodo otroci, ki jih je mati zaradi njihove predrznosti še branila, jutri še bolj zavestno divjali po grobovih in uničevali vaze in drago cvetje, ki ga prinesejo ljudje na grobove dragih svojcev.

ZDRAVSTVENI KOTIČEK

Aspirin najpogostejše zdravilo

Od vseh zdravil na svetu ljudje najpogostejše uporabljajo aspirin. Lekarnarji ga tudi dajejo v najraznovrstnejša zdravila za lajšanje bolečin, od navadnega glavobola do raka. Čeprav je uporaba aspirina tako razširjena po vsem svetu, zdravniki še do danes ne vedo, kako aspirin pravzaprav učinkuje, vedo le, da je v tabletah, praških ali tekočini uspešno zdravilo.

Ena izmed skrivnosti delovanja aspirina je ta, da zmanjša telesno temperaturo tistim, ki jo imajo zvišano, ne zmanjša pa normalne telesne temperature. Če vzame aspirin na primer človek, ki ima visoko telesno temperaturo, vročino, se mu bo le-ta zmanjšala; ne bo se pa zmanjšala normalna telesna vročina človeku, ki vzame aspirin zaradi glavobola.

Zdravniki vedo, da je aktivna sestava aspirina acetilsalicilska kislina, ki pride v kri že po 10 minutah od časa, ko table-

to pogoltne. Delovanje tablete pa lahko še pospešimo, če vzamemo z njo nekaj jedilne sode, ki obenem zavaruje želodec pred škodljivim učinkom kisline.

Mnogo je ljudi, ki pravijo, da aspirina ne prenesejo. Ljudje, ki imajo zelo občutljiv želodec ali pa čir v želodcu, aspirina ne smejo jemati. Toda zdravniki mislijo, da je večina ljudi, ki aspirin odklanjajo. Mnogo je tudi namišljenih bolnikov, ki mislijo, da jim majhna bela tableta ne bo koristila. Prav zaradi tega so začeli izdelovati aspirin v različnih oblikah in barvah.

Včasih vzamejo ljudje velike doze aspirina, ker se hočejo zastrupiti. To jih sicer privede do nezvesti, omotice, zvonjenja v ušesih ali gluhosti, toda za smrt bi bile potrebne zelo velike količine. Toda tudi ti primeri so zelo redki, kajti salicilska kislina, ki je v aspirinu, pripravi želodec

Samo za nekoga ni bilo dovolj...

Še istega večera se je ustavil Dušan pri Štefanovem pogradu. Odšla sta na severno stran kampa, kjer sta se sešla prvega dne, ko je Štefan prišel s transportom. Dušan mu je nocoj predlagal, naj on prevzame vodstvo del v teleskopu.

»Zakaj?«

»Zgrešil sem smer!«

Štefan ga je pogledal. Zazdelo se mu je, da so mu lica upadla. Zamahnil je s svojo dolgo roko in rekel tjavdan:

»To bomo popravili!«

»Ob nevihti sem hotel rov opustiti!«

»To sem že pozabil!«

»Potem ko je 'recitacija' propadla, nisem bil za kopanje. Mislim sem, da rov ne bo uspel!«

Štefan je naglo mislil: »Res je bil Dušan spočetka proti rovu — — — sploh je trd za kaj novega — — — toda ko se vrže v delo, ga ni boljšega delavca — — —«

»Dušan, največ si ti delal za teleskop!«

»In ga največ lomil,« je živo izbruhnil Dušan, ki mu je ta hip pomenilo Štefanovo priznanje več ko vse drugo na svetu. Čez čas pa je tiho rekel:

»Glej, Štefan! Gato mi je naravnost rekel: 'Šušmar!', Črt mi nič ne reče, samo po strani me gleda. Štefan, laže bo tebil!«

Štefan je vedel, da ga malce bolj cenijo in da ga imajo rajši kakor Dušana. Morda zaradi tega, ker je Dušan preveč prosto-

Zakaj žito slabo prezimi

Vsako zimo propade precej rastlin med ozimino. Spomladi z žalostjo ugotavljamo, da je snežna plesen vzela cele krpe ozimine. Še bolj žalosten pa je pogled na ozimino, ki jo je proti koncu pomladi privzdignila zmrzal, da je suh pomladanski veter posmodil cele njive. Spomladi, ko se prebudi življenje v rastlinah, opazimo, kako kruto je gospodarila zima. Vso krivdo seveda mirne duše pripišemo na rovaš mraza. Le redko kdo pomisli, da bi utegnil biti sam glavni krivec svoje lastne nesreče.

Le oglejmo si malo bližje pšenično njivo spomladi! Lahko ugotovimo, da ni primera, da bi setev domače pšenice popolnoma preminula. Če je še tako hud mraz, če je še tako mokra in spet mrzla zima za nami, vselej lahko najdemo na še tako močno pozeblji ozimini določen odstotek prav krepko razvitih, celo izvrstno razraslih rastlin pšenice, ki so vzdržale najbolj mrzel veter brez vsakega najmanjšega zavetja. Pravimo, da pšenica v malce kepasti zemlji bolje prezimuje. Vendar prav na takšni zemlji utegne propasti največ rastlin zaradi neugodne zime.

Pozimi prizadete rastline šele pozno pokažejo na zunaj, da so za življenje nesposobne. Še daleč v april lahko ohranijo svoje zelenilo, ko pa se prebudi življenje, ko se menjavata močni mraz in toplota čez dan, porumenijo njih vršički in kmalu nato cele rastline.

Ker smo opazili poleg rumenih rastlin lepo zelene, smo postali radovedni, zakaj

to, in pogledali smo v zemljo, kaj se je tam dogodilo čez zimo. Tedaj pa smo spoznali pravi vzrok slabega prezimovanja. Doživeli smo prvo presenečenje, ko smo opazili, da zrnje, ki smo ga posejali jeseni lepo v redi in natančno v enakomerno globino, okoli 2 cm, zdaj ni več ležalo v ravni plasti pod zemljo, torej v isti globini, marveč zelo neenakomerno — nekatero globlje, drugo plitveje, pa spet prav globoko in srednje globoko. Skratka, nobene sledu o kakšni enakomerno globoki setvi, kakršno bi pričakovali od sejalnika. Namesto ravne črte, v kateri bi morala ležati posejana zrna — zveržena in zvita črta. Nekatera zrna leže 5, 6 ali 7 cm globoko, čeprav so bila posejana le v globino dveh centimetrov.

Pa smo še natančneje pogledali in z začudenjem opazili, da so oslabiljene in zaradi zime propadle prav tiste rastline, ki so pognale iz zrnja, ležečega niže kakor 3 do 4 cm v zemlji. Najkrepkeje in najbolj zdrave so prav rastline, ki izhajajo iz 2 cm globoko ležečih zrn.

Kako je to mogoče? Posejali smo vse seme 2 cm globoko, zdaj pa takšen nered! Plitvo posejane rastline imajo spodnji del bilke kratek, zbit, toda močan. Globoko ležeče in odmrle rastline pa imajo spodnji del prav tenek, slaboten in dolg. Zlasti spodnji členek bilke med prvim kolencem na bilki (razrastišče) je prav potegnjjen, slaboten in tenek kot labodji vrat.

Pozimi je zmrzovala voda in privzdigovala zemljo. Zemlja je nosila s seboj rastlinico. Ker pa je razrastišče globoko posejanih rastlinic dolgo in tenko, se prav rado pretrga. Zato takšne ranjene rastline tako slabo sedijo v tleh, da jih zlahka izrujemo, zato porumene, brž ko se prebudi

narava. Ni jih torej posmodil mraz, rastline niso pozeble — ne: le gibanje zemlje jim je potrgalo koreninice.

Povsod, kjer je pšenica posejana takoj po oranju, mora priti do takšnega usedanja zemlje pozneje po setvi. To usedanje pa spravi seme v vse mogoče lege in globine. Že naši dedje so vedeli, da morajo ozimino sejati na dobro uležano zemljo. Zlasti rž, pa tudi ječmen in pšenica zahtevajo, da jim je ležišče trdno postlano — hočejo imeti trdno zemljo »pod nogami«. Le to obvaruje seme v isti globini, v kakršni je bilo posejano, in prepreči pogrezanje semen v zemljo.

Nekateri menijo, da ozimina bolje prezimi na robato udelani, močno kepasti rali. To je le deloma res. Robato udelana ral je tudi v notranjosti bolj votla, puhla in se počasneje dovolj usede ter sklene, kakor pa drobno in nežno udelana. Če na takšni rali kmalu sejemo, mlade rastlinice še huje trpijo čez zimo, kakor na nežnejši rali.

Glavno je torej to, da je ral za ozimino dovolj uležana, postranskega pomena pa je, ali je malce kepast, da kepe varujejo mlade rastlinice pred burjo, ali ne. Glavno varstvo proti slabemu prezimovanju je — uležana njiva. Celó na zemlji, ki vsebuje manj humusa in ki se zaradi tega rada zamaže in zalije, če je preveč na drobno udelana, se ne smemo bati uporabiti brano in valjar, ko je treba zemljo hitro skleniti. Saj si v tem primeru lahko pomagamo spomladi z valjarjem in z brano, če treba tudi z okopalnikom, da razbijemo skorjo, ki bi morda nastala na predrobno udelani pšenični njivi.

(po prof. inž. Vinku Sadarju)

Škodljivci v žitnih shrambah

Eden izmed najpogostejših škodljivcev v žitnih shrambah je črni žitni žužek, ki lahko v zelo kratkem času uniči tudi 20 % zrnja. Najraje uživa rž, ječmen, koruzo in riž. Črni žužek je majhen hrošček, 3 do 5 mm dolg, njegove ličinke živijo v zrnih, so tolste in bele barve. Zaplodi in razvije se v zrnju, kamor hroščkova samica zvrta luknjico in običajno zleže 1 jajčece. Iz jajčeca se pri večji toploti že v 1 mesecu, pri nižji pa pozneje, izleže ličinka, ki najeda vsebino zrna. Samica zleže okrog 100 do 200 jajčec in ima pri ugodni toploti in vlagi tudi do 4 rodove na leto. Žužek je zelo odporen in vzdržati tudi brez hrane zelo dolgo. Ne prija mu svetloba in se zato skriva v različnih špranjah, razpokah in zidovju in žitu. Žitni žužek je tudi bolj odporen proti različnim kemičnim sredstvom kot drugi škodljivci.

Nič manj kot žitni žužek pa ni škodljiv žitni molj, ki se predvsem rad zaredi v skladiščih, kjer žito dalj časa ni bilo premetano in je v njem veliko zračne vlage. Majhni metulji, 5 do 7 mm dolgi, sebrnospive barve s temnimi lisami, letajo od aprila do avgusta po žitnih shrambah in odložijo do 100 jajčec posamično ali v skupinah na žitna zrna ali med nje. Škodo povzročajo predvsem s tem, da objedajo žitno zrnje, najraje rž, pa tudi pšenico. Odpadke in objedline spredajo v večje ali manjše pajčevinaste zapredke. Proti jeseni se gosenice zabubijo v bele bube na različnih mestih, kakor špranjah, razpokah in drugih skritih mestih. Spomladi pa se buba izvleče iz skričališča, izleže se metulj in zopet začne odlagati jajčeca.

Predvsem v toplejših krajih pa dobimo v veliki množini na delu koruznega molja, ki se loti koruze že na polju tik pred dozorevanjem, v shrambi pa so mu vseč tudi druga živila. Koruzni molj ima rjavo bronasta krila in je 5 do 6 mm dolg. Krila ima ozka in dolga, ob robu pa ima dolge rese. Metulji izležejo na koruzno zrnje jajčeca rumene barve, iz katerih se v 10 do 14 dneh zležejo gosenice, ki se zavrtajo v zrnje in čez 3 do 4 mesece dorastejo ter se zabubijo. Po 14 dneh se v bubah izležejo metulji, ki zopet ležejo jajčeca v zrnje, v kolikor je še na razpolago.

Shrambo po temeljitem čiščenju prebelimo z apnenim beležem, ki mu primešamo

petrolej ali terpentini, 10 delov na 100 l vode, v kolikor nimamo drugega sredstva. Sicer pa so učinkoviti preparati DDT, seveda v večji koncentraciji, kot so predpisani za običajno rabo.

Zelo uspešna za uničevanje skladiščnih škodljivcev so tudi sredstva v plinastem stanju, kot metil bromit, cijanovodična kislina, ogljikov žveplec ali etilenov oksid. Vendar moramo za uporabo plinastih sredstev shrambo hermetično zapreti, zaplinjenje pa naj izvrši strokovnjak, ker so nekatera plinasta sredstva zelo strupena.

Juvanc Jože

Skrb za gozdove po švicarskem vzoru

Večinoma nam je gozd zelo blizu le po srcu in izkoriščanju, veliko predaleč pa po razmišljanju o tem, kako bomo v njem bolje gospodarili, kot smo gospodarili doslej. Eno izmed osnovnih načel za boljše gospodarstvo v gozdu je ločitev gozdnih zemljišč od ostalih kmetijskih površin. Na to načelo so švicarski kmetje opozarjali že v prejšnjem stoletju. Videli so, kako so na po živini oguljenih pašnikih začele »rasti« skale in kako sta dež in topeči se sneg odnašala zadnjo rodovitno zemljo. Vzrok je bil isti, kot je pri nas. Ponekod so sekali preveč in s tem odprli pot plazovom, drugje pa je gozdno drevje osvajalo senožeti in zakisalo tla. Večinoma so sekali na golo, s tem pa razgalili rahla tla, da so jim nalivi pričeli zadajati čedalje večje rane.

Švicarji so spoznali nevarnost, v katero so zašli s takim gospodarstvom v gozdu. Spoznali so, da morejo z ranami razdrto zemljo zaceliti le z zdravim rastlinsko odejo. Odločili so se za naporno delo. V obdobju dveh do treh rodov so s preprostim orodjem in vprego preobrazili oguljene pašnike v sočne senožeti, v gozdovih pa sklenili sestoje, izboljšali rast ter povečali zalogo in vsakoletni prirastek lesa. Med gozdom in travnatim svetom so potegnili mejo. Danes, po 60 do 80 letih, so na to odločitev svojih pradedov Švicarji ponosni. Trdo delo dveh generacij daje sedaj kmetom in vasem trdne osnove za obstoj. Na odličnih pašnikih redijo več

Jesenski izpiti iz kmetijstva in gozdarstva

Urad kmetijske zbornice za vajeniško in strokovno izobraževanje kmečke mladine omogoča na jesen poklicne izpite iz kmetijstva in gozdarstva. Prijave k izpitu je treba skupno z lastnoročno napisanim življenjepisom, potrdili in spričevali o absolviranih tečajih, šolah in praksi oddati pri kmetijski zbornici. Kmetijski vajenci pa morajo predložiti tudi delovno knjigo, dnevnik in oceno s strani obratovodje, kjer se učijo kmetijskega poklica. Izpite lahko položijo:

1. Vajenci za pomočnike, ki bodo do 31. decembra končali svojo vajeniško dobo, in kmečki fantje in dekleta, ki so izpolnili 18. leto starosti in ki s potrdilom dokažejo, da so 4 leta delali v kmetijstvu ali kmetijskem gospodinjstvu.

2. Kmečki fantje za pomočnike v specialnih kmetijskih poklicih (mlekar, planšar, čebelar, perutinar) in za pomočnike v gozdarstvu, če dokažejo, da so do 23. maja 1955 najmanj tri leta delali na enem izmed teh področij.

3. Kot strokovni delavci položijo izpite lahko osebe, ki so bile 2 leti pomočnik v kmetijstvu in gozdarstvu in ki so absolvirale štiridnevni tečaj. Isti izpit lahko položijo osebe, ki so vsaj 6 let delale v kmetijstvu in gozdarstvu.

4. Za gospodarja položijo izpit lahko osebe, ki so bile 4 leta strokovni delavec in ki so absolvirale kmetijsko šolo, ter osebe, ki so absolvirale kmetijsko šolo ter delale najmanj 12 let v kmetijstvu. Izpit za gospodinjjo položijo lahko dekleta, ki so absolvirala kmetijsko-gospodinjjsko šolo ter delala najmanj 6 let kot gospodinjke pomočnice.

5. Za mojstra na specialnih področjih kmetijstva položijo izpit lahko pomočniki po petih letih in po trimesečnem mojstrskem tečaju ter osebe, ki so vsaj 12 let delale na specialnem področju kmetijstva ter absolvirale kmetijsko šolo.

Kmetijstvo porabi vedno več električnega toka

Iz poročila ministrstva za promet in podzavljene obrate je razvidno, da je kmetijstvo v letu 1955 potrošilo 158 milijonov kilovatnih ur električnega toka. V primerjavi z letom 1954 je s tem potrošnja narasla za 20 %, v primerjavi z letom 1952 pa za 58 %. Po odstotkih računano potrošnja električnega toka v kmetijstvu močneje narašča, kakor po drugih vejah gospodarstva. Kljub temu pa je kmetijstvo na skupni potrošnji električne energije udeleženo šele za 1,9 %.

Steklenice za sladek mošt

Kakor smo že poročali, posreduje kmetijska zbornica za pripravo sladkega mošta pocenjene steklenice. Steklenice, ki jih naročimo preko kmetijske zbornice, stanejo: dvolitrska steklenica 4.40 šil., enolitrska pa 2.65 šil. Deželno sadjarsko društvo pa daje svojim članom na to ceno še 40 grošev prispevka za dvolitrsko steklenico.

Steklenice je treba prevzeti v Celovcu (fa. Unterforcher, Völkermarkter Str. 6) ali v Beljaku (fa. Südtrans, Richard-Wagner-Str. 9a).

Pohitite z naročili!

Zadruga za vnovčevanje perutnine in jaje

Pred kratkim je bila v Celovcu ustanovljena zadruga za vnovčevanje jajc in perutnine. Od zadnjega tedna naprej odkupuje ta zadruga in plačuje jajca po 1.15 za komad. Prevzema tudi perutnino po ceni 23 do 24 šil. za kg žive teže.

Plemenski sejem v Lienzu

V petek, 31. avgusta bo v Lienzu plemenski sejem za pincgavsko govedo. Na sejmu bo 120 do 140 visokobrejih krav in telic, ki so prišle s planinske paše. Živali so preiskane na Tbc. in Baz. Bang.

A. Seliškar

Na koroškem velesejmu 1956

Celotna slika letošnjega koroškega velesejma kaže v primeri s prireditvami v prejšnjih letih znaten in viden napredek. Mnogožina, raznovrstnost in pestrost razstavljenih izdelkov industrijske, obrtne in rokodelske proizvodnje vzbujajo zanimanje pri deset- in desettisočih obiskovalcih in zainteresiranih iz vseh krajev dežele, sosednjih pokrajin in iz inozemstva. Ugotavljajo, da je množica ljudi, ki se vsak dan preriva skozi impozantno opremljeni vhodni portal, rekordna ter so že do srede zvečer našli nad 150.000 obiskovalcev. Večkrat je vreme oviralo vrvenje po razstavišču in so se ljudje zatekli v ogromno halo velesejskega restavranca, kjer so na razpolago najrazličnejša okrepčila, sicer za precej drag denar, zato pa tam neutrudno in marljivo igrajo „linški fantje“.

nejših tipov vozil, traktorjev, strojev za sečnjo lesa, za lesno-predelovalno industrijo, strojev za kmetijstvo, gospodinjstvo in sploh za vse poklicne stroke. Odlično mesto zavzemata koroška obrt in industrija. Prikaz tekstilij v vseh najrazličnejših potankostih je obsežen. V ostalem pa lahko obiskovalci pregledajo in precejeno tudi vse druge potrebščine za vsak dan.

Močno je zastopana gradbena obrt z novimi gradbenimi stroji in gradivom, kjer se prav tako odlikuje domača koroška proizvodnja. Razstava karoserij nudi pestro sliko praktično in okusno izdelanih proizvodov. V tem oddelku je zastopano tudi podjetje Mlečnik iz Kožentavre s športnimi izdelki, ki vzbujajo živahno zanimanje.

Veliko zanimanje kmetov vzbujajo razstava kmetijskih strojev, praktičnih in koristnih, ki mu olajšujejo delo in lahko pomagajo dvigati proizvodnjo. Kmetijske stroje in potrebščine razstavlja tudi Zveza slovenskih zadrug, kjer vzbujajo posebno zanimanje „Silofix“ — stroj za tlačenje silaže, patent, ki ga je prijavil Vinko Gröblacher iz Dešćic.

Kmetje se zanimajo seve tudi za razstavo, kjer prikazujejo uspešno svinjerejo, kjer se lahko prepričajo, kaj se da v razmeroma zelo kratkem času doseči s smotnim in načrtnim krmljenjem. Brez dvoma je za gospodinjstvo zelo zanimiva razstava različnih pasem perutnine, kjer tudi statistično prikazujejo njihovo donosnost, seve tudi ob pravilnem krmljenju. Poučen je tudi prikaz iz vrtnarstva in reje malih živalic.

Mednarodni značaj dajeta velesejmu razstavi iz sosednjega inozemstva. Zastave tujih držav plapolajo na dveh paviljonih. V paviljonu 13 je kolektivna vzorčna razstava Hrvatske in Slovenije. V glavnem so tukaj prikazane potrebščine za vsak dan: usnjeno blago, različno orodje iz lesa, pletenine, ribje konzerve in drugo. Italijanski paviljon pa prikazuje gospodarsko zmogljivost pristaniškega mesta Trst. Oba paviljona sta zelo lično opremljena in se lahko veselita zelo živahnega in številnega obiska velesejske publike.

V kratkem sestavku seve ni mogoče na drobno in izčrpno opisati vsega kar prikazuje koroški velesej o zmogljivosti gospodarskega prizadevanja na vseh področjih. Obiskovalci si bodo sami vse ogledali in bodo izkoristili za obisk velesejma še zadnje tri dni.

Nazadovanje konjunktura v industriji motornih vozil

So znaki, ki kažejo, da je konjunktura v industriji vozil pričela nazadovati. Pred kratkim se je pričela kriza pri avtomobilski industriji v Birminghamu in Coventryju v Angliji. Pojav je vrgel svoje sence tudi na avstrijsko proizvodnjo vozil. Pred nedavnim je načelstvo Steyr-Werke najavilo, da bo iz svojih delavnic odpustilo 1500 delavcev. Industrija zaposluje 17.000 delavcev in nameščencev, kar pomeni tri četrtine vseh delojemalcev, ki so zaposleni v avstrijskih delavnicah vozil. Če bi nanoslo, da bi morala podjetja Steyr odpustiti še več delavcev, bi se morali sporazumeti s sindikatom glede zahtev po skrajšanju delovnega časa. Kakor kaže, postaja nazadovanje konjunktura v industriji vozil mednarodni pojav.

Vzroki temu razvoju so različni. Naročila za traktorje in tovorne avtomobile so v zadnjih mesecih nazadovala. Padec povpraševanja po tovornih avtomobilih je pripisati dejstvu, da so ukinjene razne davčne olajšave ter da je nazadoval tudi izvoz tega blaga. Že davno so ukinjeni tudi krediti za nakup traktorjev za kmetijstvo ter je notranji trg že prenasičen s srednjimi in malimi traktorji, poleg tega pa se je zmanjšalo izvozno število.

Pri omnibusih, ki so pri nazadovanju konjunktura najbolj prizadeti, ugotavljajo strokovnjaki, da avstrijska proizvodnja ne more tekmovali z inozemsko konkurenco, odkar so odpravili uvozne omejitve.

Nazadovanje motorno-kolesne produkcije od 3500 mesečnega povprečja leta 1955 na okoli 2500 letos je pripisati spremenjenemu okusu kupcev, ki se vedno bolj zanimajo za rolerje in mala vozila. Zapadno-nemške tovarne motornih koles računajo, da bo povpraševanje za motornimi kolesi v bodočnosti še nazadovalo, in sicer v korist najmanjšim štirikolesnim motornim vozilom. BMW-delavnice v Münchenu so pričele s serijsko izdelavo »Isette«, rolerja s kabino za dve osebi. NSU-podjetje, druga največja nemška tovarna

motornih koles, prav tako pripravlja konstrukcijo najmanjših vozil.

Tudi povpraševanje za navadnimi dvokolesi občutno upada. Povprečna mesečna proizvodnja je znašala lani 18 do 20.000 koles, letos pa samo 14 do 15.000. Sklepajo, da je do tega pojava prišlo zaradi tega, ker se interesi čedalje bolj zanimajo za lahke »Mopede«.

Vzrokov, ki vplivajo na nazadovanje konjunktura v prodaji motornih vozil, je seve še mnogo. Mehanizacija kmetijstva je samoumevno nujna zadeva, vendar je pogoj, da je gospodarsko zmogljiva. To pa je mogoče doseči samo postopoma. V marsikaterem srednjem in malem kmetijskem obratu ne morejo popolnoma izkoristiti novega, z velikimi stroški nabavljenega traktorja. Za nakup traktorja je marsikje padel les, traktor je pri posameznem kmetu le delno izkoriščen, kljub temu pa z leti žre stroške in končno propada. Za nabavo in celo za obnovo traktorja ni več potrebnih sredstev, kar pa bi bilo mnogo lažje, če bi se za nakup takega prevoznega sredstva skupno odločilo več kmetov na združni podlagi.

Sečnja lesa v letu 1955

Kakor poroča državni odbor za lesno gospodarstvo, je bilo leta 1955 v Avstriji posekanega 11.392.755 kubičnih metrov lesa, kar pomeni, da se je sečnja napram letu 1954 zvišala za 447.070 metrov. Od tega odpade na posamezne zvezne dežele: Štajerska 3.003.879 m, Nižja Avstrija 2.105.573 m, Zgornja Avstrija 1.835.779 m, Koroška 1.816.072 m, Tirolska 1.024.415 m, Salzburg 821.381 m, Vorarlberg 407.714 m, Gradišćanska 353.156 m in Dunaj 24.796 m. Pri skupni gozdni površini 3.139.080 hektarjev znaša pri lanskoletni sečnji povprečni hektarski donos 3,63 m.

Od posekanega lesa ga je bilo prodanega 8.722.790 m ali 76,6 %, za kritje lastnih potreb pa je ostalo 2.669.965 m lesa.

Avto-moto-tekme na Ljubelju

Pred tridesetimi leti, 8. avgusta 1926, so motorji prvič zabrnili v dirkah na Ljubelju. Takrat so bile prve avto-moto tekme na najtežji gorski progi v Evropi.

Letos so bile na Ljubelju jubilejne mednarodne tekme in četrte po drugi svetovni vojni.

Pri dirkah so bili udeleženi tekmovalci iz petih držav, tisoče občinstva pa je prireditvi prisostvovalo.

Najboljši čas na motorju 500 ccm je dosegel Avstrijec Erwin Rosario, ki je prevozil 5100 metrov dolgo progo v 4 minutah in 50,3 sekunde. S tem je potolkel vse dosedanje ljubeljske rekorde. Pri teh tekmah so močno posegli v konkurenco ju-

goslovanski motoristi z motornimi vozili Puch-Tomas. Na motorju do 125 ccm je Slovenec Mladen Čerič zmagal v rekordnem času 6 minut in 10 sekund.

Prvič je tokrat dirkala na Ljubelju tudi ženska tekmovalka, namreč Mira Bratina iz Nove Gorice. Tekmovalka se ni ustrašila ne strmine ne hude konkurence.

Slike

za potne liste in vize takoj pri
Foto Orasch
CELOVEC — KLAGENFURT
Priesterhausgasse 1

RADIO CELOVEC

Poročila dnevno: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 17.00, 20.00, 22.00.

Sobota, 18. avgust:

5.35 Glasbena budnica — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 8.45 Širni pisani svet — 9.00 Od pesmi do pesmi — od srca do srca (slov.) — 10.00 Gospodinski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.30 Pozdrav nate — 15.30 Podeželjski zvoki — 16.15 Odlični izbor — 18.30 Po dolinah in planinah naša pesem se glasi (slov.).

Nedelja, 19. avgust:

6.10 Parada godbenikov — 7.25 S pesmijo pozdravljamo in voščimo (slov.) — 8.05 Oddaja za kmete — 9.00 Razpoloženje v nedeljo zjutraj — 11.05 Veselo petje — veselo igranje — 13.45 Iz domovine — 14.30 Pozdrav nate — 16.30 Glasbeno srečanje dežel — 19.00 Športna poročila — 19.45 Godba na pihala — 20.15 Dunajski leksikon.

Ponedeljek, 20. avgust:

5.35 Glasbena budnica — 6.00 Oddaja za kmete — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 8.45 Zapiski iz domovine — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.00 Poročila, objave. Slovenske pesmi (slov.) — 18.15 Mladina v poklicu — 18.45 Za našo vas — 19.10 Od plošče do plošče — 20.15 Ritmi veselja.

Torek, 21. avgust:

5.35 Kmečka godba — 6.00 Oddaja za kmete — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 8.45 Mala zgodovina medicine — 9.00

RADIO PROGRAM

Pozdrav nate — 10.10 Gospodinski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.00 Poročila, objave. Okno v svet (slov.) — 16.30 Poznani umetniki — 20.15 Festival v Beyreuthu 1956.

Sreda, 22. avgust:

5.35 Glasbena budnica — 6.00 Oddaja za kmete — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 8.45 Iz ženskega sveta — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.00 Poročila, objave. Pesmi za mladino (slov.) — 18.45 Za ženo in družino (slov.) — 20.00 Salzburški festival 1956. 6. koncert orkestra.

Četrtek, 23. avgust:

5.35 Kmečka godba — 6.00 Oddaja za kmete — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 8.45 Avstriji v inozemstvu — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.00 Poročila, objave. Koroški zbori pojejo (slov.) — 18.45 Oddaja za kmete — 20.15 Pozdrav iz Danske.

Petek, 24. avgust:

5.35 Alpski zvoki — 6.00 Oddaja za kmete — 7.00 Pisan spored za jutranjo uro — 8.45 Domovina in čas — 9.00 Pozdrav nate — 10.10 Gospodinski magazin — 11.00 Dobro razpoloženi ob enajstih — 11.45 Oddaja za podeželje — 14.00 Poročila, objave. Od pravljice do pravljice (slov.) — 18.45 Slovenske pesmi (slov.) — 20.15 „Zadnji dan“. Slušna igra.

RADIO LJUBLJANA

Poročila dnevno: 5.05, 6.00, 7.00, 13.00, 15.00, 17.00, 22.00.

Sobota, 18. avgust:

5.00 Pester glasbeni spored — 7.10 Zabavni zvoki — 11.05 Malo od včeraj, malo od danes — 12.00 Opoldanski spored slovenskih narodnih pesmi — 12.30 Kmetijski nasveti — 13.35 Slavnimi pevci poje operne arije — 14.30 Tedenski športni pregled — 14.40 Železi ste — poslušajte! — 16.20 Koncert po željah — 18.00 Zanimivosti iz znanosti in tehnike — 20.00 Veseli večer.

Nedelja, 19. avgust:

6.00 Pisana vrsta domačih pesmi in napevov — 8.30 Prijetno nedeljo vam želijo izvajalci slovenske narodne glasbe — 11.35 Spored lahke glasbe — 12.00 Pogovor s poslušalci — 13.30 Za našo vas — 14.15 Železi ste — poslušajte! — 16.30 Reportaža: Tibet — 17.00 Prenos nogometne tekme Kitajska — Jugoslavija — 20.00 Večerni operni spored — 21.00 Športna poročila.

Ponedeljek, 20. avgust:

5.00 Pester glasbeni spored — 7.10 Zabavni zvoki — 11.05 Opoldanski koncertni spored — 11.50 Za dom in žene — 12.00 Slovenske narodne pesmi — 12.30 Kmetijski nasveti — 12.40 Godba na pihala — 13.15 Za vsakogar nekaj — 14.40 Železi ste — poslušajte! — 17.15 Zabavna in plesna glasba — 18.45 Kulturni obzornik — 20.00 S festivala: „Praška pomlad“.

Torek, 21. avgust:

5.00 Pester glasbeni spored — 7.10 Zabavni zvoki — 8.00 V pesmi in plesu po Jugoslaviji — 8.50 Od melodije do melodije — 11.05 Operetna in lahka glasba — 12.30 Kmetijski nasveti — 14.30 Za dom in žene — 14.40 Železi ste — poslušajte! — 15.35 Planinski oktet poje slovenske narodne pesmi — 17.15 Zabavna in plesna glasba — 18.00 Športni tednik — 20.00 Slovenska narodna glasba.

Sreda, 22. avgust:

5.00 Pester glasbeni spored — 7.10 Zabavni zvoki — 11.05 Orkestralne slike — 11.50 Za dom in žene — 12.30 Kmetijski nasveti — 12.40 20 minut s Kmečko godbo in Veselimi godci — 14.30 Zanimivosti iz znanosti in tehnike — 14.40 Železi ste — poslušajte! — 17.15 Zabavna in plesna glasba — 20.00 Posnetki iz Dubrovnika.

Četrtek, 23. avgust:

5.00 Pester glasbeni spored — 7.10 Zabavni zvoki — 11.05 Opoldanski koncertni spored — 12.00 Popularne melodije iz orkestralne glasbe — 12.30 Kmetijski nasveti — 12.40 20 minut z domačimi zabavnimi ansambli — 13.35 Od arije do arije — 14.40 Železi ste — poslušajte! — 15.35 Pohorski fantje pojo in igrajo — 17.15 Zabavna in plesna glasba — 20.00 Četrtekov večer domačih pesmi.

Petek, 24. avgust:

5.00 Pester glasbeni spored — 7.10 Zabavni zvoki — 8.00 V pesmi in plesu po naši deželi — 8.50 Popularne melodije — 10.00 Koncert po željah — 11.05 Slovenske narodne in umetne pesmi — 11.50 Za dom in žene — 12.30 Kmetijski nasveti — 14.30 Oddaja za lovce — 14.40 Železi ste — poslušajte! — 15.35 Pojeta moški in ženski zbor — 20.00 Glasba narodov sveta.